

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Nationell handlingsplan 2021-2027

Senast ändrad 2022-03-27

Nationell handlingsplan 2021-2027

Senast ändrad 2022-03-27

Innehåll

Europeiska socialfonden i Sverige	5
Programområde A Öka möjligheten till ett inkluderande och hållbart arbetsliv för alla.....	7
Programområde B Öka möjligheten till arbete.....	8
Programområde C Minska risken för ekonomisk utsatthet.....	8
Programområde D Öka kapaciteten i den glesa geografien	8
Programområde E Social Innovation	8
 Nationella utmaningar.....	 9
Bakgrund	10
Europeiska utmaningar och mål	11
Riskgrupper.....	11
Strukturförändringar.....	13
Segregation.....	13
Digitalisering, teknikomvandling och omställning	13
Hållbart arbetsliv.....	14
Ny tjänstemarknad.....	15
Pandemins påverkan på branscher – några exempel.....	15
Grön omställning	16
Tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden.....	16
Kompetensutveckling och livslångt lärande	18
Könsstereotypa utbildningsval.....	19
Kompetensutveckling i arbetslivet.....	19
Ekonomisk utsatthet.....	20
Ekonomisk utsatthet i Sverige.....	20
Ekonomiskt utsatta grupper	21
Socialfondens roll inom området ekonomisk utsatthet	21
Barnfattigdom	21
Social innovation	22
Definition.....	22
Utmaningar	23

Transnationellt samarbete	23
Östersjösamarbete.....	24
Transnationalitet och social innovation	24
Ungas mobilitet / ungas inkludering transnationellt	24
Jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering.....	25
Arbetsförmedlingens reformering.....	26
 Nationell prägel och nationella principer för prioritering av projekt. 27	
Struktur och systempåverkan.....	30
Tematiska målområden.....	31
Ekonomisk utsatthet.....	31
Etablering på arbetsmarknaden	31
Återinträde på arbetsmarknaden.....	31
Instabil ställning på arbetsmarknaden	31
Stabil ställning på arbetsmarknaden.....	31
Inriktning och prioriteringar inom Programområde A,	
Öka möjligheten till ett hållbart arbetsliv för alla	32
Målgrupper	32
Arbetslösa.....	32
Barn och unga	33
Sjukskrivna.....	33
Anställda	33
Arbetsgivare	33
Prioriteringsområden inom Programområde A.....	34
Överblick över prioriteringsområden PO A	34
Social hållbarhet.....	34
Förändrad arbetsmarknad.....	35
Kompetensutveckling och livslångt lärande	36
Grön omställning	36
Nationella insatser inom Programområde B, Öka övergångarna till arbete.....	36
Inriktning och prioritering inom Programområde C,	
Minska risken för ekonomisk utsatthet.....	37
Prioriteringsområden inom Programområde C	37
Överblick över prioriteringsområden PO C	37

Områden med socioekonomiska utmaningar / Utanförsöksområde.....	38
Arbete och utbildning	38
Social inkludering, förbättrade fritidsmöjligheter, hälsa och stärkt egenmakt	38
Barn som lever i ekonomisk utsatthet.....	38
Områden med socioekonomiska utmaningar / utanförsöksområden	39
Skola	39
Fritid och hälsa – Inkludering i social gemenskap.....	39
Inriktning och prioritering inom Programområde E, Sociala innovationer	39
Prioriteringsområden inom Programområde E	40
Social hållbarhet.....	40
Förändrad arbetsmarknad.....	40
Kompetensutveckling och livslångt lärande	41
Kompetenscenter och kapacitetsbyggande.....	41
Insats av strategisk betydelse	41
Inriktning och prioritering inom transnationellt samarbete	42
Östersjösamarbete	42
Social innovation	42
Ungas mobilitet / Ungas inkludering.....	42
Inriktning och prioritering inom jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering.....	43
Framtagande	45
Plan för genomförande	49
Intern arbetsprocess för nationella enheten vid Svenska ESF-rådet	50
Mobilisering.....	51
Strukturerad / planerad informationsinhämtning	52
Oplanerad informationsinhämtning	52
Strukturerad dialog.....	52
Utlisning.....	53
Årsplanering.....	53
KÄLLFÖRTECKNING	54

Europeiska socialfonden i Sverige

Europeiska socialfonden i Sverige

Europeiska socialfonden är en av Europeiska Unionens (EU) strukturfonder. Fondernas syfte är att stärka medlemsstaternas ekonomi och sociala sammanhållning. Europeiska socialfonden Plus (ESF+) är EU:s främsta verktyg för att investera i människor och finansierar genomförandet av principerna från den [europeiska pelaren för sociala rättigheter](#). ESF+ ska bidra till medlemsstaternas arbete med att minska arbetslösheten, främja kvalitet och lika möjligheter inom utbildning och yrkesutbildning samt förbättra social integration och integration. I alla sina investeringar ska ESF+ främja de horisontella principerna om jämställdhet, respekt för grundläggande rättigheter, lika möjligheter och icke-diskriminering.

Socialfonden i Sverige kommer under programperioden 2021-2027 att uppgå till xx miljarder kronor¹. I fonden lägger EU och Sverige in pengar som sedan går till nationella, regionala och lokala projekt. Offentliga, ideella och privata organisationer kan få stöd.

Det nationella socialfondsprogrammet är till för att förstärka och utveckla arbetsmarknadspolitiken i Sverige. Programmet innehåller mål och strategier för hur fondmedlen ska användas. Det beskriver vilken typ av utveckling som är önskvärd på arbetsmarknaden och vilka insatser Socialfonden ska finansiera för att uppnå det.

Målen med socialfondsprogrammet i Sverige är att

- främja livslångt lärande,
- uppmuntra aktiv inkludering,
- förbättra sysselsättning för alla arbetssökande,
- främja social inkludering,
- modernisera arbetsmarknadens institutioner och tjänster.

Det nationella programmet är inrättat i fem programområden (A-E) och spänner över fem tematiska målområden (etablering, återinträde, instabil och stabil ställning på arbetsmarknaden samt ekonomisk utsatthet).

I Sverige genomförs ESF+ med grund i en nationell handlingsplan samt åtta regionala handlingsplaner.

Programområde A Öka möjligheten till ett inkluderande och hållbart arbetsliv för alla

Programområde A möter programmets samtliga fem angivna tematiska målområden (etablering, återinträde, instabil och stabil ställning på arbetsmarknaden samt ekonomisk utsatthet). Det kan handla om insatser direkt riktade till individen, att bygga strukturer och samverkan samt förändra könssegregerade yrkesval. Gemensamt för satsningarna är att de ska bidra till ett inkluderande och hållbart arbetsliv för alla. Insatser inom programområdet kan därmed riktas brett, från insatser som riktar sig till individer utanför arbetsmarknaden på grund av arbetslöshet till individer i behov av kompetensutveckling i sitt yrkesliv. Insatser inom programområdet kan bestå av insatser direkt kopplade till individen som förväntas stärka dennes ställning på arbetsmarknaden, genom att antingen leda till eller närma sig ett arbete eller genom yrkesmässig kompetensutveckling. Programområdet kan även innehålla insatser för att utveckla såväl organisationer som strukturer, genom exempelvis nya metoder och arbetssätt eller samverkanslösningar. Insatser som genomförs inom programområdet ska bidra till sysselsättning, tillväxt och ett hållbart arbetsliv genom att främja det livslånga lärandet och genom att öka möjligheten till sysselsättning eller studier för alla arbetssökande.

Programområde A beslutas både på nationell- och regional nivå.

¹ 707 miljoner euro enligt finansplanen, eurokursen är ännu inte fastställd och därtill kommer nationell medfinansiering i form av anslag som heller inte är fastställd ännu.

Programområde B Öka möjligheten till arbete

Programområde B kan endast sökas av Arbetsförmedlingen och insatserna ska bidra till att fler individer har kompetens som möter arbetsmarknadens behov. Insatser som genomförs inom programområdet ska riktas till individer inskrivna på Arbetsförmedlingen som är långt ifrån arbetsmarknaden och som är i behov av rustande och matchande insatser i form av exempelvis platsförmedling, stöd för att förbättra deltagarens jobbsökande och vägledning mot arbete eller studier. Andra insatser kan vara kartläggning, planering och uppföljning av aktiviteter eller i form av rustande karaktär som understödjer matchningen.

Programområde B beslutas på nationell nivå.

Programområde C Minska risken för ekonomisk utsatthet

Programområde C möter det tematiska målområdet ekonomisk utsatthet. Insatser inom programområdet ska motverka och mildra konsekvenserna av ekonomisk utsatthet. Inom programområdet är det möjligt att rikta insatser till såväl barn från sex års ålder till vuxna individer. För insatser riktade till vuxna individer står egenförsörjning i fokus och insatserna ska syfta till att stärka möjligheterna till arbete, studier och för att närma sig ett arbete. Insatserna riktade till barn ska syfta till att ge dem förutsättningar för en meningsfull fritid och trygg skolgång och därmed öka deras möjligheter till social gemenskap, samtidigt som risken för skolavhopp minskar.

Programområde C beslutas på nationell nivå.

Programområde D Öka kapaciteten i den glesa geografin

Programområde D riktas till de glesbefolkade regionerna Övre Norrland och Mellersta Norrland och ska i första hand avse kapacitetsförstärkning av lokala och regionala strukturer, men kan även avse insatser direkt till individen. Insatserna kan syfta till att kompensera för regionernas specifika utmaningar kring stora avstånd med få möjligheter till kollektivt resande, en låg befolkningstäthet och en åldrande befolkning. Dessa utmaningar förstärks även många gånger då de behöver hanteras i kombination med små och många gånger isolerade lokala eller regionala arbetsmarknader samt små organisationer och kommuner med förhållandevis låg genomförandekapacitet. Kommunerna och regionerna i de glesbefolkade regionerna får ofta ta ett större ansvar än i tätbefolkade områden där statliga myndigheter, organisationer inom civilsamhället och marknadsaktörer kan komplettera.

Programområde D beslutas på regional nivå i de aktuella regionerna.

Programområde E Social Innovation

Programområde E möter de tematiska målområdena etablering och återinträde på arbetsmarknaden samt ekonomisk utsatthet och ska möjliggöra för nyskapande och effektivare lösningar för att möta utmaningar och behov inom exempelvis social inkludering, arbetsmarknad, utbildning eller kapacitetsuppbyggnad. Insatser inom området kan med fördel genomföras i partnerskap mellan aktörer inom den ideburna, privata eller offentliga sektorn, och ska syfta till att med innovativa angreppssätt leverera samhällstjänster med hög kvalitet och effektivitet. Insatser inom programområdet E kan bidra till metodutveckling, samarbete över gränser och nya tankesätt.

Programområde E beslutas på nationell nivå.

Nationella utmaningar

Nationella utmaningar

Bakgrund

Inför framtagandet av det nationella programmet för socialfonden plus, ESF+, för Sverige gjordes en omvärldsanalys, *Bakgrund till framtiden*.² Då den har ett nationellt perspektiv har den även varit del av underlaget i analysen till den nationella handlingsplanen. Arbetsmarknaden har dock förändrats sedan dess, bland annat på grund av den globala pandemin Covid 19 som drabbat även Sverige. Omvärldsanalysen har därför kompletterats med en serie externa dialoger med ett flertal intressenter om deras syn på behov och prioriteringar inför den kommande programperioden.³ Svenska ESF-rådet har även tagit fram ny analys av arbetsmarknadsläget med aktuella utmaningar.⁴ Därutöver har aktuella rapporter, utvärderingar, programförslaget för ESF+⁵ och Europaparlamentets och rådets förordning om ESF+⁶ används som underlag. Detta kapitel är en sammanställning av de nationella utmaningarna kommande programperiod.

2 Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021–2027, Dnr 2019/00190

3 Ramboll, (2021-01-21). Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027

4 Bilaga 1

5 Förslag till socialfondsprogram ESF+ (2021–2027), 2021-06-09

6 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1057 av den 24 juni 2021, om inrättande av Europeiska socialfonden+ (ESF+)

Europeiska utmaningar och mål

I bakgrundsbeskrivningen till förordningen om ESF+⁷ beskrivs några strukturella utmaningar som hänger samman med globaliseringen av ekonomin:

- sociala skillnader,
- hanteringen av migrationsströmmar och det ökade säkerhetsshotet,
- omställningen till ren energi,
- den teknologiska förändringen,
- den demografiska nedgången,
- arbetslösheten, särskilt ungdomsarbetslösheten, och
- den allt äldre arbetskraften.

Därutöver anges även att utmaningar kommer från växande skillnader mellan efterfrågan och tillgång på kompetens och arbetskraft inom vissa sektorer och regioner. Det är särskilt kännbart för små och medelstora företag. Den gröna och digitala omställningen lyfts också som något som sannolikt kommer att medföra många nya möjligheter. Det kommer att ställa krav på nya färdigheter liksom sysselsättningsåtgärder och sociala åtgärder. Med de förväntade förändringarna i arbetslivet anges att unionen bör vara beredd att hantera nuvarande och framtida utmaningar genom att investera i relevant kompetens, utbildning och livslångt lärande.

Vidare lyfts att sysselsättnings- och socialpolitiken bör förbättras så att tillväxten gynnar alla. Samtidigt ska hänsyn tas till ekonomisk och industriell hållbarhet och arbetskraftens rörlighet. Därutöver ska även en jämn könsfördelning på arbetsmarknaden eftersträvas.⁸

Riskgrupper

Grupper på arbetsmarknaden som hade en svag ställning innan pandemin har fått en ännu svagare ställning, enligt den analys som tagits fram av ESF-rådet, 2021.⁹

Inkomstskillnaderna mellan de med högst respektive lägst inkomster har ökat samtidigt som realinkomsterna ökat i samtliga grupper. Arbetslösheten är hög inom vissa grupper och arbetskraften saknar ofta den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar. Tre av fyra arbetssökande har antingen högst förgymnasial utbildning, funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, är utomeuropeiskt födda och/eller befinner sig i åldersgruppen äldre. Dessa riskfaktorer är ännu högre, nio av tio, bland individer som varit arbetslösa längre än tolv månader. Detta kan försvåra in- och återinträde på arbetsmarknaden och skapar risk för ett långvarigt utanförskap om insatser inte görs i tid.¹⁰

I de externa dialogerna lyftes behovet av att ESF prioriterar insatser för individer som befinner sig längst ifrån arbetsmarknaden.¹¹

⁷ Ibid

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1057 av den 24 juni 2021, om inrättande av Europeiska socialfonden+ (ESF+)

⁹ Bilaga 1

¹⁰ Socialfondsprogram ESF+ (2021–2027), version från 2021-06-09

¹¹ Ramboll, (2021-01-21). Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027

I omvärldsanalysen till ESF+ identifierades ett antal grupper av individer som kan ha sämre chanser att etablera sig på arbetsmarknaden eller göra återinträde på arbetsmarknaden.

- Arbetslösa med högst förgymnasial utbildning
- Ungdomar utan formell kompetens
- Funktionsnedsatta med nedsatta arbetsförmåga
- Unga med funktionsnedsättning
- Sjukskrivna
- Utrikes födda
- Unga utrikes födda
- Unga som varken arbetar eller studerar, UVAS
- Äldre utanför arbetsmarknaden (55 år eller äldre)
- Långtidsarbetslösa²

I den programteori som tagits fram för ESF+ sammanfattas bland annat de förväntade resultaten för programmet. För de identifierade riskgrupperna är följande särskilt relevant:

- Att fler individer slutför utbildningar på grundskole-, gymnasial- och eftergymnasial nivå.
- Att fler arbetsgivare rekryterar oberoende av diskrimineringsgrunder.¹²

Individer med högst förgymnasial utbildning är överrepresenterade i arbetslöshetsstatistiken. Orsakerna till detta behöver identifieras för att rätt insatser ska kunna vidtas.

Situationen för framförallt många utrikes födda blev svårare under pandemin. Branscher där många utrikes födda arbetar, som hotell- och restaurang, företagstjänster och taxi, är alla branscher som har drabbades hårt av pandemin. Utrikes födda är även överrepresenterade bland de med låg eller bristande utbildning.¹³

Gruppen unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) ökar och individer ur gruppen tenderar att få svårare än andra att få arbete senare i livet. Det kan vara leda till sämre karriärsutveckling, minskade livsinkomster och i många fall sämre hälsa. Även gruppen äldre (55 år eller äldre) som är eller riskerar att bli arbetslösa fortsätter att öka.¹⁴

En betydande del av de individer som bedöms vara utanför arbetskraften definieras som sjukskrivna. Ett ökat återinträde på arbetsmarknaden är en utmaning för ESF+. Då inte bara för sjukskrivna utan även för individer med högst förgymnasial utbildning, funktionsnedsättning, utomeuropeiskt födda och äldre.¹⁵

I dialogerna med externa intressenter lyftes behov av åtgärder som lyfter individen innan han eller hon är redo för arbetsmarknadsinsatser.¹⁶

¹² Ramboll, (2020) Programteori för ESF+ 2021–2027

¹³ Bilaga 1

¹⁴ Bilaga 1

¹⁵ Ibid

¹⁶ Ramboll, (2021-01-21). Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027

Strukturförändringar

I omvärldsanalysen, *Bakgrund till framtiden*, har en rad övergripande strukturella fenomen och förutsättningar identifierats som betydelsefulla för framtida prioriteringar inom ESF+. En lång tids pågående urbanisering, demografiska förändringar, ökad segregation och en nära förestående lågkonjunktur är några av dessa fenomen. Vidare lyfts att en ökad digitalisering och automatisering kommer att påverka arbetsmarknaden, med behov av ökad kompetensutveckling och omställning.¹⁷

Den analys som gjordes av ESF-rådet 2021 visar att strukturuomvandlingen på arbetsmarknaden har påskyndats till följd av den globala pandemin. Jobb försvinner i vissa branscher medan vissa branscher har utvecklats.¹⁸

Vid de externa dialoger som fördes med intressenter under hösten 2020 framkom behov av att strukturen för kompetensförsörjning över hela landet behöver stärkas eftersom det är stora regionala obalanser i utbildningsutbud.¹⁹

Segregation

Segregationen har ökat de senaste åren. Vilket bland annat tar sig uttryck inom skola, boende och arbetsmarknad. Delarna påverkar varandra samt riskerar att verka förstärkande. Viss segregation kan leda till brottslighet, långtidsarbetslöshet, hälsoproblem, svaga skolresultat, svag samhällsservice, trångboddhet, lågt deltagande i civilsamhället med mera.²⁰

En utmaning som lyfts i programmet är arbetslösheten i de så kallade utanförskapsområden, som är högre än genomsnittet. En betydlig lägre andel kvinnor är sysselsatta. Majoritet av befolkningen i dessa områden utgörs vanligen av individer med utländsk bakgrund.²¹

Segregation och utanförskap av olika slag lyftes även i de externa dialogerna som en del av den huvudsakliga problembilden som behöver adresseras för att bekämpa ekonomisk utsatthet.²²

Digitalisering, teknikomvandling och omställning

I programmet framhålls att digitalisering och automatisering kommer att vara en viktig faktor för valet av insatser inom ESF+. Insatserna kan vara exempelvis validering, omskolning och kompetensutveckling/utbildning. Arbetsmarknaden behöver anpassas för att möta framtida möjligheter utifrån teknik, miljöansvar och demografi. Arbetskraftens omställningsförmåga på den befintliga arbetsplatsen, förutsättningar för individens omställning och arbetsmarknadspolitiken är väsentlig för att möta den pågående strukturuomvandlingen.²³

17 Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021–2027, Dnr 2019/00190

18 Bilaga 1

19 Ramboll, (2021-01-21). Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027

20 Bakgrund till framtiden

21 Ibid

22 Ramboll, Återrapportering från workshopar

23 Socialfondsprogram ESF+ (2021–2027), version från 2021-06-09

Kvinnor och utrikes födda jobbar i högre grad än inrikes födda män inom yrkesområden som hittills inte har påverkats dramatiskt av automatisering. Det beror, enligt en studie från LO från 2019, främst på att de arbetsuppgifter som är typiska inom till exempel vård och omsorg, restaurang och städ i låg grad varken har kunnat ersättas eller kompletterats med ny teknik.²⁴

Den nya analys som gjorts visar även den att automatisering och digitalisering sker i snabb takt vilket medför att vissa yrken försvinner och nya yrken, som tillkommer, kräver högre eller andra kompetenser. I rapporten konstateras att strukturomvandlingen på arbetsmarknaden har inneburit, och kommer fortsättningsvis att innebära, att digitalisering och automatisering blir en viktigare del av många yrken och arbeten framöver.²⁵

Utmaningar och behov som lyftes vid de externa dialogerna var att organisationers omställningsförmåga behöver stärkas. För att stärka omställningsförmågan lyftes behovet av att kunna kompetensutveckla personal och arbeta med strategisk kompetensförsörjning. Flera menade att en följd av pandemin är att många branscher fått tänka om internt och att det behövs stöd för det. Här lyftes även att små- och medelstora företag är i särskilt behov av stöd gällande strategisk kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Detta då de själva inte har resurser för att agera strategiskt när den dagliga verksamheten tar all tid.²⁶

Även individens omställningsförmåga var något intressenter lyfte som ett angeläget område. En utmaning som framkom vid dialogmötena var skapa bättre förutsättningar för individer att hantera omställning. Nationella valideringsinsatser ansågs viktiga för att skapa förutsättningar för individer att närma sig arbete.²⁷

Hållbart arbetsliv

Ett hållbart arbetsliv innehåller många olika delar. Möjligheten till kompetensutveckling och trygghet i anställningsförhållanden är några. Ett hållbart arbetsliv handlar också om att förbättra arbetsmiljön, förebygga arbetsrelaterad ohälsa och psykisk ohälsa, minska sjukfrånvaron och förhindra skador och utslitning till följd av arbete.²⁸

Diskriminering i arbetslivet förekommer och kan ta olika uttryck; att bli bortvald på osakliga grunder, ojämlika anställningsvillkor, bristfällig arbetsmiljö eller avsaknad av möjligheter till kompetensutveckling.²⁹ Om inte kompetens och resurser tas tillvara på grund av diskriminering är det ett hinder för en väl fungerande arbetsmarknad och tillväxt.³⁰ Ett hållbart arbetsliv främjar social inkludering och motverkar utanförskap. Arbetslivet bör erbjuda lika rättigheter och möjligheter för alla.³¹

Vid dialogerna med intressenter sågs behovet av att jobba med jämställdhet och normgivning som särskilt viktigt på nationell nivå då det är övergripande frågor. För att skapa ett mer hållbart arbetsliv ansågs även att det krävs att fler organisationer tillämpar strategisk kompetensförsörjning.³²

24 Bilaga 1

25 Ramboll, (2021-01-21). Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027

26 Ibid

27 Ibid

28 Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021–2027, Dnr 2019/00190

29 Svenska ESF-rådet (2017). *Diskriminering i arbetslivet. Var finns den – och hur vi vet.*

30 Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021–2027, Dnr 2019/00190

31 Socialfondsprogram ESF+ (2021–2027), version från 2021-06-09

32 Ramboll, (2021-01-21). Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027

Ny tjänstemarknad

I den omvärldsanalys som gjordes inför ESF+ beskrivs att digitaliseringen har utvecklat plattformsbaserade jobbtillfällen eller tjänster. Det nya är att mer korta, tillfälliga uppdragsjobb växer fram på andra områden än tidigare. Det innebär osäkra arbetsvillkor, utan fast anställning. Både enskilda privatpersoner, konsulter, som arbetar i små- eller enmansföretag, med relativt korta uppdrag samt bemanningsföretagen inkluderas. Bemanningsföretagen får genom detta en mer betydande roll för kompetensförsörjningen som helhet.

Administrativa tjänster och byggbranschen lyfts som exempel. I byggbranschen har det blivit vanligare med arbetskraft från andra länder till följd av den fria rörligheten inom EU/EES. Inom just byggverksamhet finns en högre andel som jobbar med F-skattsedel än i andra yrkesområden. Relationen arbetsgivare/arbetstagare ersätts i dessa fall med relationen uppdragsgivare/uppdragstagare. Det kan handla om tidsbegränsade anställningar eller uppdrag, och kan innefatta visstidsanställda, projektanställda och individer med F-skattsedel. Här kan man beskriva omställningssituationen i form av jobbyten och personalväxlingar som ett slags normaltillstånd, där andelen tillsvidareanställda är låg. Ansvar för kompetensutvecklingen flyttas från organisationerna till individen när de som utför tjänsterna består av korttidsanställda eller uppdragstagare.³³

Pandemins påverkan på branscher – några exempel

Pandemin fick effekter på arbetsmarknaden. Tillgången och efterfrågan på arbetskraft slog helt olika både mellan och inom branscher. Branscher som hotell- och restaurang, företagstjänster, taxi samt delar av handeln är alla branscher som drabbades hårt av pandemin. Det är branscher där många utrikes födda arbetar och som har ingångsjobb med låga krav på utbildning och erfarenhet.

Transportbranschen och handelsbranschen drabbades olika beroende på inriktning. Transport av individer minskade medan expeditionstransport ökade dramatiskt. Pandemin slog hårt mot detaljhandeln men andra områden som t.ex. bygghandeln ökade.

Under pandemin ökade behovet av vård och omsorg kraftigt. Inom vård, omsorg och skola var rekryteringsbehovet stort även innan pandemin.³⁴

Konsekvenserna av pandemin följer till stor del samhällets eventuella beslut om restriktioner. När restriktioner lyfts bort tenderar många hårt drabbade branscher att successivt återhämta sig.

³³ Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021–2027, Dnr 2019/00190

³⁴ Bilaga 1

Grön omställning

Begreppet grön omställning rymmer en bredd av perspektiv med olika utgångspunkter. Enligt en rapport utgiven av Formas och Forte³⁵ kan den gröna omställningens inriktning och konsekvenser för arbetslivet delas in i fyra olika forskningsfält:

- Den fossilfria omställningen
- Grön tillväxt
- Cirkulär ekonomi
- Socio-ekologisk omställning

För Svenska ESF-rådet ligger fokus på hur en samhällelig förändring påverkar individens förutsättningar i samhället. Hur behöver individer rustas för att kontinuerligt kunna leva upp till de krav näringslivet och arbetsmarknaden kräver för att uppnå ekologisk hållbarhet för att i sin tur uppnå hållbar ekonomisk tillväxt? För att tillväxten ska vara hållbar behöver stora delar av näringslivet ändra hur de producerar och bedriver sin verksamhet.

ESF-rådet har gått igenom vetenskapliga studier om grön omställning och arbetsliv. Dominerar gör studier från experter inom internationella organisationer såsom Internationella arbetsorganisationen (ILO), Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och Europeiska kommissionen. Där analyserar och belyser de främst den gröna omställningens effekter på arbetslivet med utgångspunkt från att det är grön tillväxt och investeringar som görs för att få fler så kallade gröna jobb.

Anpassning och omställning är centrala begrepp när gröna jobb diskuteras inom forskning och politik. För individer innebär den gröna omställningen att kontinuerligt fortbilda sig. Troligtvis kommer endast en mindre andel jobb vara inom helt nya yrkeskategorier, medan det kommer krävas stora förändringar i många redan existerande yrkeskategorier och mindre förändringar i ännu fler jobb. För de större förändringarna kan det krävas längre utbildning eller annan typ av utbildning och för de mindre förändringarna kan det handla om färdigheter som de anställda kan lära sig i arbetet. Ett exempel är arbete med avfallshantering. Där krävs nya kunskaper om miljökrav och kanske nya arbetsrutiner, vilket kanske kan tillgodoses i ett arbetsplatsförlagt lärande eller genom kortare kurser.

Tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden

Det råder en omfattande obalans mellan efterfrågad och tillgänglig kompetens på den svenska arbetsmarknaden vilket innebär ett samhällsproblem. Antal lediga jobb ökade (före pandemin) utan att arbetslösheten minskade. Kompetens är en avgörande faktor för hur Sverige står sig i konkurrensen. Ständigt utvecklad kompetens ökar konkurrenskraften och skapar nya arbetstillfällen. Matchningen på arbetsmarknaden behöver fungera och framgångsfaktorena för detta är rätt person, på rätt plats, i rätt tid.

³⁵ IVL Svenska Miljöinstitutet: Peter Bjerkesjö m.fl., Grön omställning och arbetsliv, Kunskapsläge och fortsatta forskningsbehov, 2021. Formas och Forte

Bland initiativ för att hantera matchningen finns ett förändringsarbete inom vård- och omsorg som bygger på utvecklad välfärdsteknik. Ambitionen är att Sverige 2025 ska vara världsledande i att använda digitalisering inom området samt e-hälsa. På grund av den demografiska förändring som sker kan så mycket som halva den tillgängliga arbetskraften i framtiden behöva arbeta inom välfärden för att täcka behovet. För att förhindra detta och för att färre ska kunna arbeta i välfärden men med bibehållen kvalitet, satsas det på teknikdriven utveckling inom området.

Smart specialisering, där vissa teknologier, sektorer och utbildningar prioriteras i till exempel en region utifrån dess lokala och regionala förutsättningar och behov, är andra exempel på initiativ för att möta behovet av framgångsrik matchning.

Hållbarhet och viljan hos konsumenter att ta ansvar för klimatet kommer prägla kommande kompetensbehov då efterfrågan på återanvändbara produkter samt produkter med längre hållbarhet efterfrågas. Detta kommer få betydelse för vilka yrken och kompetenser som efterfrågas i framtiden.

Förmågan att möta förändringar inom teknik, miljöansvarskrav och demografi kommer ha stor betydelse för att lyckas hantera matchningen i framtiden. Digital kompetens kommer att vara ett krav för att utföra arbetsuppgifter på en framtida arbetsmarknad. Färdigheter vi idag inte tillskriver en maskin, kan i framtiden bli avgörande då sysslor kan komma att överföras från människa till maskin. På vilket sätt kraven på klimatneutral produktion kommer att påverka behovet på arbetsmarknaden är heller inte tydligt idag.³⁶

Ett resultatmål i ESF+ är att fler individer kommer i arbete eller närmar sig arbetsmarknaden.³⁷ I de externa dialogerna med intressenter lyftes behov av att stödja individens hela resa till sysselsättning, insatser för de som blivit av med sitt arbete samt att jobba mer med arbetsnära insatser som praktik.³⁸ Pandemin har dock medfört att det blivit svårare att hitta arbetsplatsförlagda insatser som praktik och subventionerade anställningar.

Något som gör att individen tydligare närmar sig arbete är validering. Behov av nationella valideringsinsatser var ytterligare något som lyftes vid de externa dialogerna. Vidare lyftes utmaningen att få fler organisationer att tillämpa strategisk kompetensförsörjning och erbjuda kompetensutveckling till fler individer oavsett anställning, anställningsform, bransch/sektor.

Fordonsindustrin som genomgår en digitalisering, togs upp som exempel, där finns ett stort behov av kompetensutveckling.³⁹

36 Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021–2027, Dnr 2019/00190

37 Ramboll, (2020) Programteori för ESF+ 2021–2027

38 Ramboll, (2021-01-21). Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027

39 Ibid

Kompetensutveckling och livslångt lärande

Det livslånga lärandet, syftar till att bidra till en dynamisk arbetsmarknad med fungerande matchning och hög sysselsättning. Med livslångt lärande avses i omvärldsanalysen till ESF+ allt lärande under en människas livstid som syftar till att utveckla kunskaper och färdigheter inom privatlivet, samhällslivet, sociala livet och arbetslivet. Lärandet delas in i det formella, icke formella och det informella lärandet. Det formella lärandet regleras av lagar, förordningar och andra föreskrifter och syftar till betyg, examensbevis, utbildningsbevis eller motsvarande. Det icke-formella lärandet kan definieras som ett avsiktligt och organiserat lärande som inte regleras av lagar, förordningar eller föreskrifter. Det informella lärandet är ett ofta spontant lärande som inte är organiserat eller strukturerat och som pågår på exempelvis en arbetsplats eller i hemmet.

Det handlar om grundläggande utbildning inför arbetslivet, om kontinuerlig kompetensutveckling på arbetsplatsen, och om möjligheter till omskolning och karriär-/yrkesväxling eller till vidareutbildning.

En viktig faktor är kopplingen mellan utbildningspolitik och arbetsmarknadspolitik. Arbetsgivare ställer ofta krav på minst gymnasieutbildning. Många yrken, arbetsplatser och arbetsmarknaden är i förändring.⁴⁰

Utbildning och kompetenshöjande insatser var något som samtliga deltagare vid de externa dialogerna, som fördes med intressenter hösten 2020, såg som högt prioriterat. Här lyftes flera angelägna behov och förslag för ESF+.

- Att fler individer slutför reguljära utbildningar på grundskole- och gymnasial nivå.
- Att utveckla tillgängligheten och flexibiliteten i utbildningssystemet, exempelvis genom distansutbildning och digitaliserade lösningar.
- Att systemet för livslångt lärande fungerar bättre så att fler individer kan utvecklas i takt med arbetslivets behov.
- Att utveckla och sammankoppla utbildningsinsatser genom lärcentra, distansutbildningar och andra likande verksamheter.
- Att stärka och utveckla vägledningen för de i behov av karriärväxling efter pandemin.
- Att stärka kompetensen hos de redan anställda och skapa rörlighet på arbetsmarknaden.
- Att strukturen för kompetensförsörjning över hela landet behöver stärkas då det är stora regionala obalanser i utbildningsutbud
- Att det behövs ett nationellt system för validering av kunskap.
- Att organisationer erbjuder kompetensutveckling till fler individer oavsett anställning, anställningsform eller bransch/sektor.
- Att fler organisationer tillämpar strategisk kompetensförsörjning⁴¹

Regeringens budskap är att utbildning är den åtgärd som bäst möter de negativa effekter som pandemin fört med sig.⁴²

40 Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021–2027, Dnr 2019/00190

41 Ramboll, (2021-01-21). Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027

42 Bilaga 1

Utöver kommunernas arbetsmarknadsinsatser har kommunerna även fortsatt en central roll i utbildningspolitiken i Sverige, då i princip all utbildning upp till högskolenivå organiseras och till betydande del finansieras kommunalt.⁴³

Könsstereotypa utbildningsval

Enligt omvärldsanalysen har könsuppdelningen i ungas utbildningsval i stort varit lika under de senaste 15 åren. Erfarenheter har visat att riktade insatser kan vara en väg till att bryta trenden. Även ökade möjligheter att byta yrke i vuxen ålder samt synen och viljan hos arbetsgivare att främja könsbrytande normer kan bryta könsmönster på arbetsmarknaden.⁴⁴

Kompetensutveckling i arbetslivet

I omvärldsanalysen för ESF+ redogörs för några studier som visar på skillnader i vilka som får ta del av kompetensutveckling i arbetslivet. Genomsnittet som en anställd ägnade åt kurser år 2015 var 11 timmar. Antalet timmar var betydligt lägre i företag med låga personalkostnader och låga löner. Skillnaderna ökade mer när man även såg till anställningsförhållanden, där tidsbegränsat anställda och bemanningsanställda har liten tillgång till lärande i arbetet.

Enligt SCB var personalutbildning minst vanligt i yrken med krav på en kortare utbildning eller en introduktion. Personalutbildning var mest vanligt förekommande bland högutbildade. Vanligast är personalutbildning bland chefsyrken samt yrken med krav på högskolekompetens eller krav på fördjupad högskolekompetens.

I SCB:s undersökning framgick även att personer som är äldre än 55 år samt personer födda utomlands deltar inte i samma grad som yngre respektive personer födda i Sverige. Undersökningen visade även att fler deltar i kurser om det finns en utbildningsplan på företaget.

Personalutbildning bland sysselsatta är lika vanligt förekommande i hela landet, både i tätbefolkat och glesbefolkat område. Skillnaderna visade sig dock vara stora när arbetsgivarens storlek beaktas. Offentlig förvaltning, stora och mellanstora företag anordnar i högre grad personalutbildning för anställda än små företag med mellan 10 och 50 anställda.⁴⁵

Företag och organisationer är generellt väl medvetna om behovet av ny kompetens. Det saknas dock ofta kunskap om hur det ska göras och med vilka resurser. Konsekvensen kan bli att investeringar i medarbetarnas kompetens uteblir. Enligt en undersökning från Tillväxtverket vill nästan 40 procent av de små och medelstora företagen växa genom att anställa. Samtidigt ser många företag bristen på lämplig arbetskraft som ett stort tillväxthinder. Detta bekräftas i de årliga undersökningarna av Svenskt Näringsliv samt Företagarna.

Fortlöpande kompetensutveckling är dock inte enbart en fråga om tillväxt och om företagens och organisationers kompetensförsörjning. Det handlar också om att individen ska bibehålla sin ställning på arbetsmarknaden.

I en studie från LO från 2019 framkom att yrkesområden med utbildningskrav motsvarande högskolekompetens har ökat kraftigt mellan 1997 och 2017. Studien visade att nästan var tredje sysselsatt finns i olika former av instabila arbetsmarknadspositioner. Kvinnor utgör den enskilt största gruppen som kan sägas ha en instabil anställning.⁴⁶

43 Bilaga 1

44 Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021-2027, Dnr 2019/00190

45 Ibid

46 Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021-2027, Dnr 2019/00190

Ekonomisk utsatthet

Ekonomisk utsatthet i Sverige

Det finns olika definitioner av begreppet fattigdom, men ESF utgår från definitionen av *låg ekonomisk standard* vilket motsvarar EU:s begrepp "*risk of poverty or social exclusion*".⁴⁷ Det betyder att om en individ lever i ett hushåll som bedöms ha låg ekonomisk standard, löper denna individ en förhöjd risk att leva i fattigdom och social exkludering.

Ett annat begrepp som används i programmet är också relativ fattigdom, vilken innebär att individen har mindre än 60 procent av medianinkomsten. Medianinkomsten var 2020 32 400 kr och 60 % av det är 19 440.

Enligt SCB (2021) framgår att andelen individer i Sverige som lever i ett hushåll med låg ekonomisk standard har ökat över tid. Under 1990-talet låg andelen relativt stabilt kring åtta procent, för att under 2000-talet öka. 2019 var andelen individer med låg ekonomisk standard i Sverige 15 procent, vilket motsvarar drygt 1,5 miljoner individer.⁴⁸

I Sverige bedömdes 2018 sju procent av dem som förvärvsarbetade ha en så låg disponibel inkomst att de låg i en riskzon för fattigdom (*working poor*). Det är vanligare att yngre, ensamstående med barn och utrikes födda har en låg inkomst trots att de arbetar. Hälften av dem som var officiellt arbetslösa hade en disponibel inkomst under gränsen för låg ekonomisk standard.⁴⁹

För barn och unga vuxna är skillnaderna i andelar ännu större. Nästan 20 procent av alla unga under 19 år eller yngre, levde i ett hushåll i Sverige med låg ekonomisk standard år 2019.³ För inrikes födda unga under 19 år levde nästan 16 procent eller 330 000 barn i hushåll med låg ekonomisk standard, vilket ska jämföras med 54 procent eller 129 000 utrikes födda barn och unga vuxna.

Enligt Socialstyrelsen har mängden barn i hushåll som erhåller försörjningsstöd varit relativt lika senaste 10 åren. 2018 levde cirka 50 000 barn i hushåll med långvarigt bistånd, det vill säga att hushållen erhållit ekonomiskt bistånd i minst tre år. Försörjningsstöd 2020 för ensamstående låg på 4 180 kr och för två sammabonde 6 800 kr. Till det kommer hel eller del av kostnad för boende. En person som lever på försörjningsstöd inklusive stöd för boende ligger därmed en bra bit under den relativa fattighedsnivån, dvs 60 % av medianinkomsten.

Det finns starka positiva samband med ekonomiskt välstånd med förutsättningar för att aktivt vara delaktig i samhället, ha god social delaktighet och god hälsa. Barn och unga vuxna som lever i hushåll som är mer ekonomiskt utsatta tenderar att ha svårare att prestera i skolan, vilket kan ge stora individuella som samhälleliga effekter på både kort som lång sikt om dessa inte stöttas i sin skolgång. Ekonomisk utsatthet tenderar också leda till sämre hälsa. Brottslighet är också normalt högre i utsatta områden.

I kölvattnet av Coronapandemins framfart på samhället i stort finns det skäl att anta att skillnaderna i ekonomiska villkor kommer fortsätta att öka.⁵⁰

47 Bilaga 1

48 Bilaga 1

49 Bilaga 1

50 Bilaga 1

Ekonomiskt utsatta grupper

De ekonomiskt utsatta består av olika individer med olika bakgrund. Nedan kommer en förteckning av de vanligaste undergrupperna.

- Arbetande fattiga
- Långvarig mottagare av försörjningsstöd
- De ohjälpta medborgarna (a)
- Trångbodda
- Utrikes födda (b)
- Skuldsatta
- Barn och unga
- Stora barnfamiljer
- Ensamstående med barn
- Långtidssjukskrivna

a) "Människor vars rättigheter inte tillgodoses. Personer som borde få stöd av det svenska välfärdssystemet, men av olika skäl inte får det ...".⁵¹

b) Det är stor skillnad vilken land individen kommer ifrån.

Socialfondens roll inom området ekonomisk utsatthet

Utgångspunkten i Socialfondsprogrammet är att ekonomisk utsatthet bäst bekämpas genom att individen kommer i arbete. Genom att hjälpa fler att försörja sig själva minskar den ekonomiska utsattheten, och individen får därmed bättre förutsättningar att självständigt bestämma över sin egen framtid. Individer som lever i ekonomisk utsatthet är också i större utsträckning mindre delaktiga i samhället. För att möta denna utmaning behöver myndigheter och organisationer bli bättre på att tillgodose denna grupps behov. För detta kan det behövas breda lösningar och samverkan mellan samhällets olika aktörer.

I de fall personerna inte är redo att ta arbete eller kommer i utbildning kan och bör ett större fokus vara på ett mer socialt och inkluderande utformande av adekvata aktiviteter. Det som i dagligt tal kallas "Social Inclusion".

I ett fungerande samhälle av Sveriges typ är tillit en viktig beståndsdel. Att stärka tilliten hos målgruppen gentemot myndigheter, organisationer, andra grupper och individer är också en viktig del i detta arbete. Aktörernas närvaro i aktuella områden blir därför mycket viktigt.

Barnfattigdom

I Sverige landar definitionen av barnfattigdom i föräldrarnas eller vårdnadshavarnas ekonomiska situation. Barn som lever i fattigdom är de vars föräldrar/vårdnadshavare regelbundet är i behov av akut ekonomiskt stöd för att kunna ombesörja familjens basbehov som mat, hyra, el och annat nödvändigt.

51 Fattighedsrapporten 2021 – Sveriges stadsmissioner

Till de som lever i ekonomisk utsatthet och i relativ fattigdom, räknas de som har en inkomst under 60 procent av medianinkomsten, enligt Socialstyrelsen. Eftersom försörjningsstödet ligger under denna gräns så innebär det att barn till föräldrar med försörjningsstöd anses leva i relativ fattigdom.

Genom att ge barn förutsättningar till en meningsfull fritid och trygg skolgång ökar deras möjligheter till social gemenskap samtidigt som risken för skolavhopp minskar. I så kallade utanförskapsområden är den ekonomiska utsattheten, möjligheten till utbildning och arbete särskilt angelägen att stödja.

Familjer som lever i ekonomisk utsatthet är i större utsträckning mindre delaktiga i samhället och de tenderar att ha svårare att prestera i skolan och har därmed generellt sämre betyg. Förutsättningarna för en god hälsa, social gemenskap, meningsfull fritid och en lyckad skolgång är mindre gynnsam för barn som växer upp i ekonomisk utsatthet. Risken för fattigdom är också högre bland barn som lever med ensamstående föräldrar än barn som lever med båda föräldrarna.

Social innovation

I handlingsplanen beskrivs många utmaningar och problem för individer, organisationer och samhälle. Dessa omfattar en mängd områden och är i många fall både ömsesidigt beroende och påverkar varandra. Hur de bemöts och motverkas kan komma att ha både viktiga och varaktiga konsekvenser. Gemensamt för många av utmaningarna är att traditionella sätt att försöka lösa dem behöver kompletteras med mer socialt innovativa metoder och modeller. I många fall krävs nya sätt att lösa komplexa och sammanvävda samhällsutmaningar. Dessa kan bestå av nyskapande lösningar, förbättrad samverkan och nya former av samarbeten.

En del av dessa lösningar kan behöva testas och utvärderas innan de i större skala kan användas för att bidra till effektivare åtgärder. Det kan handla om initiativ som på nya sätt möter sociala behov som inte tillgodoses av marknaden eller den offentliga sektorn. I andra fall kan behov finnas av att knyta samman organisationer från olika sektorer för att gynna både individer och samhälle. Sociala innovationer kan även verka för strukturell påverkan på exempelvis den politiska nivån.

Definition

Social innovation definieras i förordningen om ESF+ som:

” en verksamhet som är social både till sitt ändamål och sina medel, särskilt sådan verksamhet som avser utveckling och genomförande av nya idéer (när det gäller produkter, tjänster, metoder och modeller), och som samtidigt tillgodoser sociala behov och skapar nya sociala relationer eller samarbeten mellan offentliga organisationer, civilsamhällesorganisationer eller privata organisationer, varigenom samhället gynnas och dess förmåga att agera förstärks.”⁵²

52 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1057 av den 24 juni 2021, om inrättande av Europeiska socialfonden+ (ESF+)

Sociala innovationer kan skilja sig åt avsevärt gällande omfattning, område, involverade aktörer och var de befinner sig i sin utvecklingskurva. Vissa sociala innovationer är lokala initiativ som möter sociala behov som inte tillgodoses på annat sätt. Andra sociala innovationer kan ha visat sig ha sådant samhälleligt genomslag att de till slut får systemförändrande påverkan, med konsekvenser för politik och lagstiftning.

Utmaningar

Social innovation ska inom ESF+ relatera till det specifika målet om aktiv inkludering. Målet syftar bland annat till att främja lika möjligheter, aktivt deltagande samt förbättra anställningsbarheten, och särskilt då för missgynnade grupper. Både definitionen av social innovation och det specifika målet, öppnar för insatser mot de utmaningar som handlingsplanen i övrigt har beskrivit. Dessa kan bland annat handla om sociala skillnader, migrationsströmmar, klimatfrågan, teknologiskt skifte, demografiska förändringar och arbetslöshet.

Individer i vissa grupper är mer sårbara och utsatta för dessa utmaningar och förändringar än andra.⁵³ Inte sällan tillhör en individ flera av grupperna samtidigt. När problem är komplexa, krävs ofta lösningar som beaktar flera behov. Även behovet av att tillvara och använda den kunskap som finns hos flera aktörer och sektorer, behöver beaktas för att hitta nya metoder för att lösa olika utmaningar.

De samhälleliga utmaningarna inom social innovation har den uttalade ansatsen att försöka anpassa åtgärderna till de sociala behov och konsekvenser som uppstått, med krav på nya och innovativa lösningar.

Transnationellt samarbete

Många av de samhällsutmaningar som till exempel kompetensgap, ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning, samt socioekonomiska utmaningar sträcker sig i allt högre grad över nationsgränser. Det är utmaningar som finns på nationell, regional och lokal nivå och är gemensamma utmaningar inom EU. Ett sätt att lösa gränsöverskridande problem är genom samarbete. Transnationellt samarbete kan användas som verktyg för innovation, lärande och spridning av resultat.

Artikel 22.3 Förordning (EU) 2021/1060 CPR samt artikel 15 förordning (EU) 2021/1057 ESF+ möjliggör åtgärder för gränsöverskridande och interregionalt samarbete.

Socialfondsprogrammet ESF+ möjliggör koordinering av interregionala, gränsöverskridande och transnationella insatser. Programmet pekar på att transnationellt arbete kan bidra till att effektivt lösa gemensamma utmaningar och användas som ett verktyg för innovation, lärande och spridning av resultat. Tillsammans med samhällsaktörer och projekt i andra medlemsstater kan metoder utvecklas och system och policys förbättras inom relevanta politikområden. Programmet betonar att transnationellt samarbete bidrar till att bygga ett gemensamt Europa genom att ge förutsättningar för sektors- och gränsöverskridande utbyte.⁵⁴

⁵³ Omvärldsanalys ESF+, Bakgrund till framtiden

⁵⁴ Socialfondsprogram ESF+ (2021–2027), version från 2021-06-09

Östersjösamarbete

EU:s strategi för Östersjöregionen är ett samarbete mellan EU:s länder runt Östersjön. Den antogs 2009 i syfte att möta gemensamma utmaningar som länderna i regionen står inför och där samarbete över gränserna är nödvändigt för att lösa gränsöverskridande problem som är svåra att lösa på egen hand. Strategin har tre huvudmål: rädda havsmiljön, länka samman regionen och öka välbefindandet. Till strategin hör en handlingsplan som är indelad i fjorton policyområden. Genomförandet av strategin bygger på de tre principerna om; ingen ny lagstiftning, inga nya institutioner, ingen ny finansiering. Vilket innebär att befintliga samarbetsstrukturer och befintlig finansiering används för att uppnå strategins mål och de åtgärder som definieras i handlingsplanen.

Transnationalitet och social innovation

Kopplingen mellan transnationalitet och innovation inom Socialfonden har funnits under programperioden 2014–2020 och förstärks under 2021–2027 i och med att EU-programmet för sysselsättning och social innovation (EaSI) blir en del av ESF+. Transnationellt samarbete kan användas som ett verktyg för att skapa och sprida innovation samt lärande mellan socialfondsfinansierade projekt i olika länder och därmed bidra med lösningar på gränsöverskridande samhällsutmaningar. I en del av det arbetet har EU-kommissionen utlyst medel för skapandet av nationella kompetenscenter och nationella kontaktpunkter i medlemsländerna. Sverige har fått stöd för ett nationellt kompetenscenter för social innovation.

Det är (MSI) Mötesplats Social Innovation vid Malmö Universitet och fyra andra svenska lärosäten samt Reach for Change och Inkludera som tillsammans utgör kompetenscentret. De ingår även i ett europeiskt konsortium tillsammans med Spanien, Frankrike och Lettland. Flera europeiska konsortier har godkänts och tilldelats EU-medel.

Ungas mobilitet / ungas inkludering transnationellt

EU-kommissionen kommer att stödja ett nytt mobilitetsprogram, ALMA, för unga som varken arbetar eller studerar. ALMA ska ge dessa ungdomar möjlighet att under en tid få prova på att arbeta i ett annat medlemsland och skaffa sig kompetens, knyta kontakter och skapa sin egen europeiska identitet.

Sedan slutet på 2020 har Sveriges ungdomsarbetslöshet legat på en hög nivå. Sverige har den fjärde högsta ungdomsarbetslösheten enligt den europeiska statistikmyndigheten Eurostat. Statistiken gäller för åldrarna 15–24 år. De senaste tio åren har andelen unga som varken studerar eller arbetar minskat i Sverige och i EU, den har dock ökat under 2020 till följd av pandemin. Vissa ungdomsgrupper har svårt att komma in på arbetsmarknaden och det gäller främst unga utan gymnasieutbildning, unga som är utrikesfödda eller har funktionsnedsättningar.

Jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering

I förordningen om ESF+ ((EU) 2021/1057) står att medlemsstater och kommissionen bör säkerställa att ESF+ bidrar till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män, främja lika möjligheter för alla utan diskriminering samt främja inkludering i samhället av personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra.⁵⁵

I enlighet med förordningen anger Socialfondsprogrammet ESF+ att insatserna ska bidra till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För insatser inom ESF+ handlar det bland annat om kvinnors och mäns möjligheter till deltagande på arbetsmarknaden.

ESF+ ska även bidra till att öka tillgängligheten. Socialfonden ska främja och tillvara alla människors potential och förmåga, där utgångspunkten är att se personers möjligheter. Fokus måste vara att identifiera och undanröja hinder för delaktighet. Dessa hinder kan finnas både på individ, organisation och samhällsnivå. Aspekter av tillgänglighet ska finnas med som ett integrerat perspektiv i de insatser som stöds. Insatser inom programmet kan handla om ökad tillgänglighetskompetens hos projektmedarbetare eller om att lokaler, information och verksamhet i sin helhet ska vara tillgänglig för alla oavsett funktionsförmåga.⁵⁶

En förutsättning för att nå målsättningen med ESF+ är att människor inte exkluderas till följd av diskriminering. Icke-diskriminering handlar om att inte missgynna eller behandla någon sämre än någon annan i en jämförbar situation. Grundläggande är att främja lika rättigheter, att arbeta förebyggande och att skapa förutsättningar för att alla ska kunna utvecklas på sina egna villkor.

I artikel 6 i förordningen om ESF+ anges även att särskilda riktade åtgärder ska stödjas för att främja jämställdhet, lika möjligheter och icke-diskriminering.¹ ESF+ kan göra insatser som till exempel handlar om att sprida kunskap om hur diskriminering kommer till uttryck, öka delaktigheten i planering och genomförande av projekten för projektdeltagarna och rättighetsbaserade utbildningar för projektdeltagare.

Strategiskt arbete med jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering inom området livslångt lärande är en av de prioriterade insatserna på strukturnivå som lyfts fram i programmet ESF+.⁵⁷

I de dialoger som genomfördes med externa intressenter belystes även behovet av att arbeta med att arbetsgivare rekryterar oberoende av diskrimineringsgrunder. Primärt lyftes jämställdhetsperspektivet som särskilt lämpligt att arbeta med i ett nationellt perspektiv.⁵⁸

55 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1057 av den 24 juni 2021, om inrättande av Europeiska socialfonden+ (ESF+)

56 Socialfondsprogram ESF+ (2021–2027), version från 2021-06-09

57 Socialfondsprogram ESF+ (2021–2027), version från 2021-06-09

58 Ramboll, (2021-01-21). Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027

Arbetsförmedlingens reformering

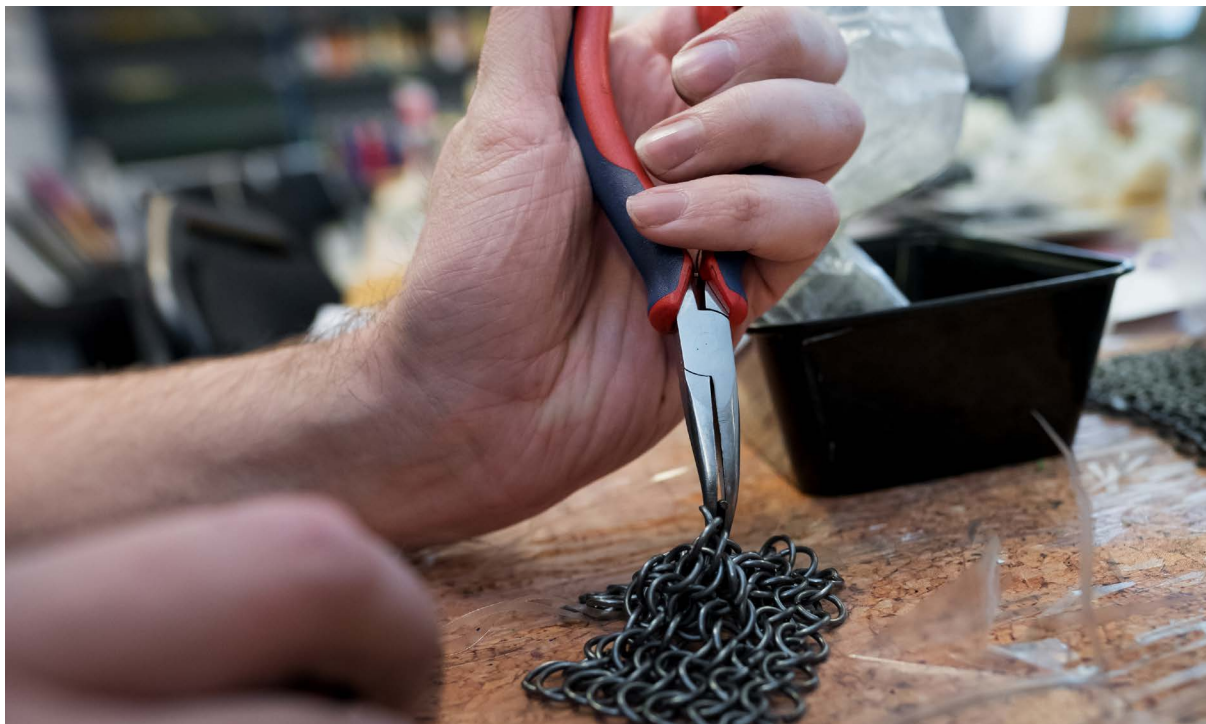
Arbetsförmedlingen är och har varit en betydande aktör inom Socialfonden. Nationella projekt inom Socialfonden är vanligtvis stora och omfattande och där har Arbetsförmedlingen haft en särskilt framträdande roll. Främst inom projekt som omfattas av arbetssökande individer. Ofta som projektägare, alternativt som samverkanspartner eller medfinansiär till projekt som bedrivs av annan aktör men där målgruppen arbetslösa medverkat. Efter riksdagsvalet 2018 slöts Januariöverenskommelsen. Den innehöll bland annat en överenskommelse om att Arbetsförmedlingen skulle reformeras i grunden. Reformen innebär i korthet att Arbetsförmedlingen ska fortsatt ha myndighetsansvaret för arbetsmarknadspolitiken, men matchande och rustande insatser i huvudsak ska utföras av fristående aktörer.⁵⁹ Den operativa delen av Arbetsförmedlingens uppdrag ska alltså till största delen utföras av andra än myndigheten själv, som dock behåller ansvaret för bland annat bedömning och uppföljning.

Denna förändring innebär en utmaning för delar av Socialfondens traditionella verksamhetsområde. Deltagare i projekt som är inskrivna på Arbetsförmedlingen utgör en betydande del i flertalet av Socialfondens projekt. Om de arbetslösa i framtiden kommer finnas hos fristående aktörer uppstår oklarheter i huruvida dessa individer kan vara deltagare i ett socialfondsfinansierat projekt. Om deltagaren inte skulle finnas hos fristående aktör, utan anvisas direkt från Arbetsförmedlingen till projekt, uppstår andra frågetecken gällande om projektens verksamhet kan bedömas konkurrera med dessa fristående aktörer.

Vid tiden för denna handlingsplans färdigställande råder fortfarande viss oklarhet i hur detta exakt kommer påverka ESF+ och möjligheten att bedriva projekt med arbetslösa som målgrupp.

59 Regeringskansliet/Arbetsmarknadsdepartementet DS 2021:27

Nationell prägel och nationella principer för prioritering av projekt

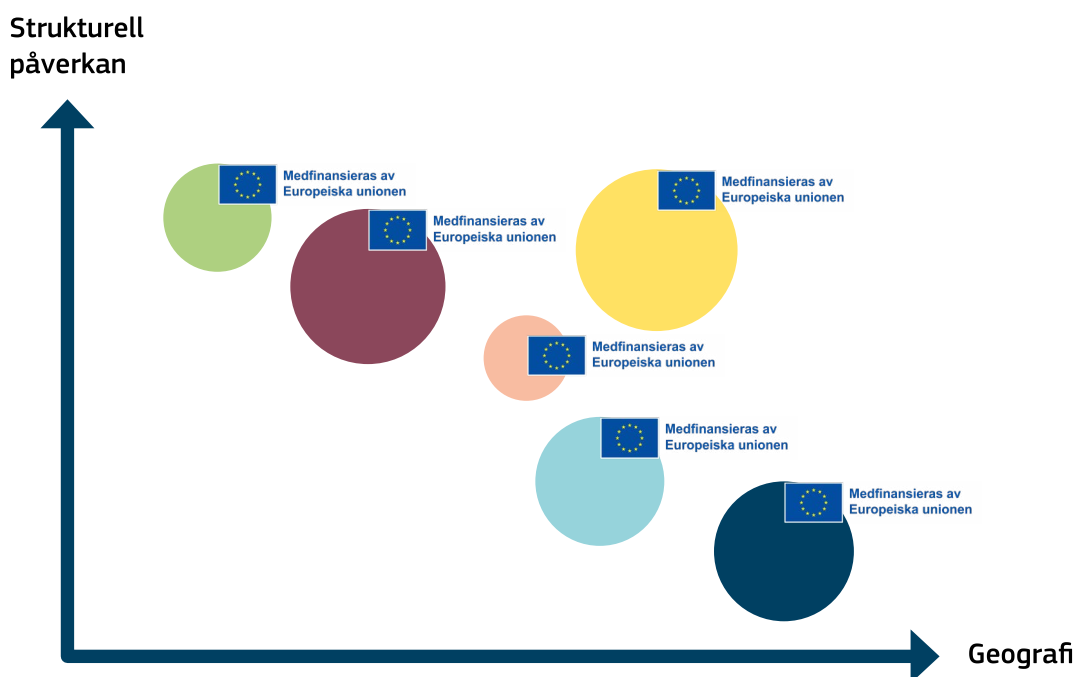
Nationell prägel och nationella principer för prioritering av projekt

Socialfondens nationella medel ska förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken, vilket även ska bidra till en jämställd arbetsmarknad och en ökad social delaktighet. Det innebär att satsningar ska bidra till att stärka kvinnors och mäns ställning på arbetsmarknaden, öka övergångarna till arbete och att förstärka kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad. I programperioden 2021-2027 ska nationella satsningar även bidra till social innovation samt att motverka ekonomisk utsatthet.

Nationella enheten bildades i syfte att insatser från Socialfonden i större utsträckning skulle påverka nationella strukturer och system. Antagandet är att en nationell aktör har större förutsättningar att påverka strukturer och system än en regional eller lokal aktör. För att göra det behöver enheten nå ut till just nationella aktörer.

Det finns ingen allmängiltig definition av begreppet nationell aktör. I denna handlingsplan definieras nationell aktör som ett företag, organisation eller annan verksamhet med nationella uppdrag och intressen, där verksamheten och målen vanligtvis inte är geografiskt avgränsade. En nationell aktör har också kapacitet och mandat att mobilisera ett flertal relevanta aktörer. Med nationellt projekt/ nationell prägelse avses även i första hand projekt vars resultat påverkar organisationer och individer på nationell nivå. Oftast bedrivs projekten med en nationell aktör som projektägare.

Även projekt vars verksamhet bedrivs geografiskt spritt över flera regioner, kan betraktas som nationella projekt. Projektägare av nationella projekt behöver inte nödvändigtvis vara en nationell aktör men projektet behöver stämma in under ovanstående kriterier för att vara ett nationellt projekt. I grafen nedan illustreras detta samband.

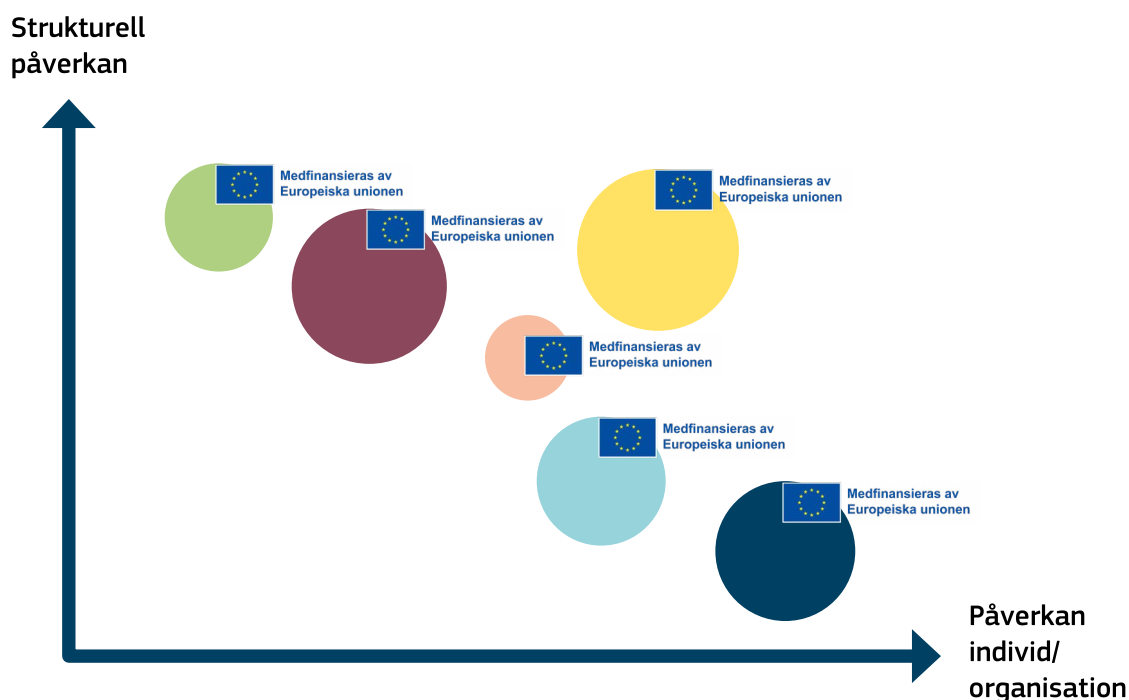
Bilden illustrerar att nationella projekt kan ha grader av geografisk spridning och/eller grader av nationell påverkan. Projekt som har liten geografisk spridning kan vara nationella om de har nationell påverkan. Projekt som har stor geografisk spridning kan också vara nationella trots att den nationella påverkansgraden är mer begränsad.

Skillnaden mellan nationella medel och regionala är att de nationella medlen avgränsas till satsningar som är väl motiverade för ett nationellt genomförande. Problemet som behandlas är inte enbart regionalt utan det finns även i delar av eller i hela landet. Lösningen på problemet kräver insatser eller åtgärder på nationell nivå. Implementeringar sker dock på såväl lokal som på regional och på nationell nivå. Satsningar med nationella medel ska därmed också förstärka regionalt avsatta medel.

Projekt som beslutas av den nationella enheten och med nationella medel ska ha nationell prägel inom Programområde A och B. För övriga programområden som hanteras av nationella enheten, dvs C och E, kan projekten ha nationell prägel, alternativt enbart verka regionalt eller lokalt.

Struktur och systempåverkan

Med påverkan avses förändringar och utveckling på individ- organisations- eller strukturell nivå. Påverkan på strukturnivå kan handla om projektinsatser som har inflytande på lagstiftning, influerar politiska beslut på olika nivåer, arbetsformer, samverkansformer eller arbetssätt på ett nationellt plan. Strukturpåverkan är kopplat till en satsning och dess resultats hållbarhet över tid. Strukturpåverkan förutsätter per definition att en satsnings resultat lever längre än projektiden. För det krävs antingen att utvecklade arbetssätt/metoder/förhållningssätt implementeras inom ordinarie verksamhet eller att kunskap från insatserna influerar politiska beslut eller liknande. Ytterligare en väg till resultat på organisations och strukturnivå kan vara att enskilda medarbetare utvecklas under projektets gång och att de för med sig nya idéer, tankar och perspektiv till den ordinarie verksamheten.

Tematiska målområden

ESF-rådet har formulerat fem tematiska målområden för kommande programperiod, ESF+. En programteori har sedan tagits fram utifrån dessa målområden.

Ekonomisk utsatthet

Utöver att *Ekonomisk utsatthet* utgör ett eget programområde inom ESF+ kommer målområdet även att involveras i övriga programområden. Målområdet, som tidigare ingick i fonden FEAD, omfattar insatser till de som har det sämst ställt. Den huvudsakliga målgruppen inom detta målområde är individer som befinner sig i relativ fattigdom, med en nettoinkomst som understiger 60% av medianinkomsten i landet. Insatserna ska ha det gemensamma målet att ta individer närmare egen försörjning, det vill säga till ett arbete alternativt stegförflyttning närmare arbete.

Etablering på arbetsmarknaden

Målområdet ska rikta insatser till individer som ännu inte fått fotfäste på arbetsmarknaden och kanske ännu inte haft ett arbete. De primära målgrupperna för insatser som rymms i detta målområde är *Nyanlända och utrikesfödda* (där särskilt fokus riktas mot kvinnor inom målgruppen), *Ungdomar utan fullgjort gymnasium* samt *Individer med nedsatt arbetsförmåga*.

Återinträde på arbetsmarknaden

Här riktas insatser till de som förlorat ett arbete och är i behov att återetablera sig på arbetsmarknaden. Målgrupperna inom detta målområde tangerar föregående målområdes målgrupper men kompletteras med målgrupperna *Långtidsarbetslösa*, *Individer som riskerar långtidsarbetslöshet*, *Äldre* och *Sjukskrivna*.

Instabil ställning på arbetsmarknaden

En arbetsmarknad med snabbt förändrade kompetenskrav samt förändrade anställningsformer och villkor skapar en målgrupp med individer som har ett arbete men där arbetet ställer krav på kompetensutveckling eller andra åtgärder. Exempel på åtgärder kan vara där individen behöver rustas för att bättre kunna möta upp förändrade villkor på arbetsmarknaden. Insatser inom detta målområde ska bidra till att stärka dessa individers ställning i deras nuvarande arbete samt/eller deras ställning på den svenska arbetsmarknaden i stort och även bidra till karriärväxling eller omställning.

Stabil ställning på arbetsmarknaden

Individer som idag bedöms ha en stabil ställning på arbetsmarknaden men där prognoser pekar på förändrade förutsättningar som till exempel ökade kompetenskrav utgör målgruppen inom detta målområde. Här kan stort fokus komma att ligga på kompetensutveckling och valideringsinsatser.

Inriktning och prioriteringar inom Programområde A, Öka möjligheten till ett hållbart arbetsliv för alla

Programområde A inom ESF+ ska öka möjligheten till ett hållbart arbetsliv för alla och har som särskilt mål att främja livslångt lärande och att uppmuntra aktiv inkludering.

Målgrupper

I informationsinhämtningen för att urskilja de nationella utmaningarna har målgrupper, ibland benämnda som riskgrupper, identifierats. I de nationella prioriteringarna fokuseras det på fyra Prioriteringsområden som presenteras i nästa avsnitt. Eftersom målgruppsperspektivet återkom under bakgrundsarbetet, inte minst i de externa dialogerna, kommer det redogöras för prioriterade målgrupper nedan. Dessa delas sedan in under respektive Prioriteringsområde.

- Arbetslösa (*Högst förgymnasial utbildning, Långtidsarbetslösa, Individer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, Unga som varken arbetar eller studerar (UVAS), Utrikes födda, Unga utrikes födda, Äldre 55+, Övriga arbetslösa*)
- Barn och unga
- Sjukskrivna
- Anställda
- Arbetsgivare (*Organisationer, Myndigheter, Företag samt andra inom privat, offentlig och idéburen sektor*)

Arbetslösa

Utgångspunkten är att de nationella medlen ska medverka till att arbetslösa får arbete alternativt genomför stegförflyttningar för att närma sig egen försörjning. I vilken utsträckning detta kan ske beror till stor del på hur reformeringen av Arbetsförmedlingen kommer att möjliggöra detta. Särskilt fokus kommer då att riktas mot att stödja följande målgrupper:

Arbetslösa med högst förgymnasial utbildning

Ofullständigt gymnasium ses som en nyckelfaktor för att identifiera risk för långtidsarbetslöshet. Viktigt att understryka är att det inte enbart är studierna i sig, inte alltid heller det formella betyget som är en avgörande faktor för denna målgrupp. Den avgörande faktorn för att detta benämns som målgrupp ligger snarare i orsaken bakom att individen inte har fullgjort gymnasium.

Långtidsarbetslösa

Möjligheterna att komma i arbete minskar i takt med att frånvaron från arbetsmarknaden blir längre. Individer som varit utan arbete under en sammanhållande period av 6 månader eller mer räknas som långtidsarbetslösa.

Individer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga

Arbetslösa individer med en funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga i ett specifikt arbete eller inom ett specifikt område. Denna målgrupp har både större svårigheter än övriga att få och behålla ett arbete samt är mer representerade bland gruppen behovsanställda med osäker ställning på arbetsmarknaden.⁶⁰

⁶⁰ Omvärldsanalys ESF+, Bakgrund till framtiden

UVAS- Unga som varken arbetar eller studerar

Unga individer som av olika anledningar inte kommer in på arbetsmarknaden eller reguljära studier på grund av exempelvis psykisk eller fysisk ohälsa alternativt andra orsaker utgör denna målgrupp.

Utrikes födda

Arbetslösa individer födda utanför Sverige där språkliga, miljö- och eller utbildningsmässiga eller kulturella faktorer bidrar till särskilda utmaningar för att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden.

Unga utrikes födda

Arbetslösa individer under 25 år, födda utanför Sverige där språkliga, miljö- och eller utbildningsmässiga eller kulturella faktorer bidrar till särskilda utmaningar för att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden.

Äldre 55+

Äldre personer som förlorar sitt jobb och inte omedelbart går till nytt kan vara i behov av stödinsatser för att inte hamna i långtidsarbetslöshet. Många äldre har lång yrkeserfarenhet och hög nivå av förvärvad kunskap inom en specifik bransch men saknar ofta formell och/eller dokumenterad utbildning.

Övriga arbetslösa

Till denna målgrupp hör arbetslösa individer som ännu inte är att betrakta som långtidsarbetslösa. Att öppna upp för denna målgrupp att tillgodogöra sig insatser, bidrar till ökad rörlighet på arbetsmarknaden samt förebyggande av risk för individer att hamna i långtidsarbetslöshet.

Barn och unga

Inom Programområde A är Barn och unga en prioriterad målgrupp och här avses barn och unga från 13 års ålder. Insatser kan ske inom skola och arbete såväl som i deras fritid.

Sjukskrivna

De nationella medlen ska underlätta för individers övergång från sjukskrivning till arbetsliv. Särskilt prioriterade är sjukskrivna kvinnor och äldre sjukskrivna. Detta med anledning av överrepresentation i sjukskrivningsstatistiken för dessa målgrupper.

Anställda

De nationella medlen till anställda ska i första hand riktas mot kompetenshöjande insatser. Dessa ska syfta till att stärka individens ställning i nuvarande anställning och/eller på arbetsmarknaden i stort. Det kan i sin tur öppna för rekrytering av individer utan arbete. På sikt sker en stegvis förflyttning av personalen inom organisationen eller företaget. Denna jobbrotagning medför att behov av nyrekryteringar uppstår.

Arbetsgivare

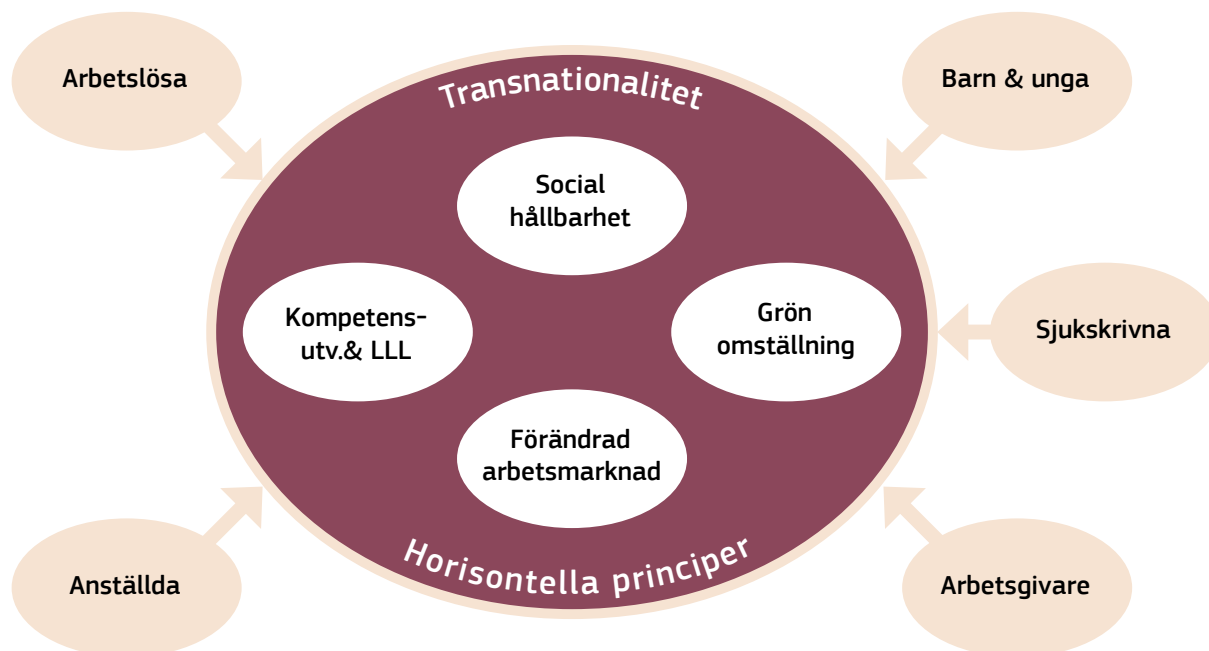
De nationella medlen ska stödja företag, organisationer, myndigheter och övriga inom privat, offentlig och idéburen sektor. Insatserna ska syfta till att stärka arbetsgivarnas omställningsförmåga, bidra till att underlätta deras arbete med strategisk kompetensutveckling, verka för hållbart företagande som också bidrar till att motverka utanförskap för individer samt öka förmågan att verka för Grön omställning.

Prioriteringsområden inom Programområde A

Utifrån externa dialoger, ESF-rådets omvärldsanalys samt nulägesanalys från ESF-rådets analysenhet har nationella enheten kommit fram till följande fyra prioriteringsområden på nationell nivå inom programområde A:

- Social hållbarhet
- Förändrad arbetsmarknad
- Kompetensutveckling och livslångt lärande
- Grön omställning

Överblick över prioriteringsområden PO A

Social hållbarhet

Aktuella målgrupper inom prioriteringsområdet: Arbetslösa, Barn och unga, Sjukskrivna och Arbetsgivare.

Social hållbarhet definieras här som ett prioriteringsområde som inbegriper insatser för att få individer i arbete eller ta ett steg närmare arbete. Prioriteringsområdet omfattar också *Aktiv inkludering*, en strategi framtagen av EU-kommissionen i syfte att stödja människor som lever i socialt utanförskap genom till exempel sociala insatser i samhälle och inom skolan.

De nationella medlen ska bidra till att individer utanför arbetsmarknaden får arbete alternativt gör stegförflyttningar mot att bryta sin arbetslöshet. Detta kan ske genom utvecklande av metoder alternativt direkta insatser till målgrupperna. Genom detta ska medlen bidra till att minska andelen långtidsarbetslösa samt förhindra att individer träder in i långtidsarbetslöshet. Medlen ska bidra till att stödja individer med nedsatt arbetsförmåga, långtidsarbetslösa och utrikes födda men också arbetslösa

som nyligen förlorat sitt arbete. Insatserna ska bidra till att stödja såväl unga som äldre. De nationella medlen ska också bidra till att stärka långtidssjukskrivna och öka deras återgång till arbetslivet.

De nationella prioriteringarna ska bidra till att motverka de negativa effekter som segregerade områden för med sig. Detta kan nås genom att insatserna riktas till de segregerade områden som är präglade av hög arbetslöshet, svag ekonomisk ställning samt låg utbildningsnivå.

De nationella medlen inom prioriteringsområdet Social hållbarhet ska även bidra till att minska ekonomisk utsatthet samt att fler elever fullföljer skolan med fullständiga betyg.

Förändrad arbetsmarknad

Aktuella målgrupper inom prioriteringsområdet: Arbetslösa, Sjukskrivna, Anställda och Arbetsgivare.

De nationella medlen ska bidra till att de förändrade kompetenskraven på arbetsmarknaden kan mötas. Anställdas kompetens ska öka och möjliggöra för individer att behålla sitt arbete. Kompetensutveckling för redan anställda kan i sin tur också skapa jobbrotaion och en nödvändig rörlighet på arbetsmarknaden med en förbättrad matchning. Prioriteringarna ska också bidra till ett hållbart arbetsliv, öka förmågan att möta förändrade krav, behov och anställningsförhållanden som uppstått på arbetsmarknaden samt skapa bättre förutsättningar för individer och organisationers omställning. Arbetsmarknaden är under ständig förändring. På vilket sätt varierar mellan branscher. Effekterna av den globala pandemin som utbröt 2020 har varit påtagliga men påverkat branscher på mycket olika sätt. De nationella medlen ska bidra till att möta de kompetensutvecklingsbehov som uppstått/uppstår, åtgärda kompetensglapp, rusta individer inför nya arbetstillfällen som tillkommer samt underlätta för organisationer att arbeta strategiskt med kompetensförsörjning.

Omställning, Digitalisering, teknikomvandling och automatisering

Den förändrade arbetsmarknaden medför högre krav på omställningsförmåga och förändringsbenägenhet hos individer, företag och organisationer. De nationella medlen ska bidra till att skapa bättre förutsättningar för dessa att hantera omställning i form av till exempel validering, nödvändig omskolning och kompetensutveckling. Förmågan att möta allt snabbare förändringar inom teknik, digitalisering och automatisering kommer att ha en avgörande betydelse för individer och organisationer på framtidens arbetsmarknad.

Ny tjänstemarknad

De nationella medlen ska bidra till att rusta arbetsmarknadens aktörer för att möta förändrade villkor, förutsättningar och anställningsformer som har uppstått på arbetsmarknaden, delvis till följd av att reguljära tillsvidareanställningar i allt högre grad ersätts av kortare uppdragsjobb och att allt fler behöver driva eget företag för att kunna fylla en roll på arbetsmarknaden. Inom den nya Gig-ekonomin, som domineras av behovsanställda, egenföretagare och konsulter, finns i regel ingen övergripande organisation som tar ansvar för individens kompetensutveckling. De nationella medlen ska här bidra till att fylla dessa kompetensglapp.

Hållbart arbetsliv

De nationella medlen ska främja social inkludering och motverka utanförskap i arbetslivet. Insatser som bidrar till lika rättigheter och möjligheter för alla ska prioriteras. Kompetens och resurser ska tas tillvara och diskriminering ska motverkas. Medlen ska också främja en god arbetsmiljö och bidra till att individer får ett längre arbetsliv genom att förebygga arbetsrelaterad ohälsa och minskad sjukfrånvaro.

Kompetensutveckling och livslångt lärande

Aktuella målgrupper inom prioriteringsområdet: Arbetslösa, Barn och unga, Sjukskrivna, Anställda, Arbetsgivare.

De nationella medlen ska bidra till att stärka individers ställning på arbetsmarknaden genom bland annat grundläggande utbildning inför arbetslivet, kontinuerlig kompetensutveckling på arbetsplatser, möjligheter till omskolning och karriär-/yrkesväxling samt vidareutbildning. Insatser ska stärka kopplingen mellan skola/utbildning och arbetsliv och underlätta för det livslånga lärandet samt medföra att individer slutför reguljär utbildning på grundskole- och gymnasial nivå samt eftergymnasial nivå. De nationella medlen ska också bidra till att stärka och utveckla ett nationellt system för validering av kunskap samt underlätta förutsättningar för individer att genomföra distansutbildning.

Grön omställning

Aktuella målgrupper inom prioriteringsområdet: Anställda, Barn och unga, Arbetsgivare.

De nationella medlen ska bidra till att ökade och förändrade kompetenskrav till följd av grön omställning tillgodoses. Individers ökade kompetens ska medföra att företag och organisationers förmåga att möta den gröna omställningen i de globala värdekedjorna ökar.

De nationella medlen ska även bidra till att öka förståelsen för behovet och vinsten av att ställa om för en mer hållbar framtid.

Av de nationella medlen inom detta prioriteringsområde är 5 % vikta för insatser kring grön omställning.

Nationella insatser inom Programområde B, Öka övergångarna till arbete

Inom programområde B är målet att öka övergångarna till arbete och det svarar mot särskilt mål i); "förbättra tillgången till sysselsättning för alla arbetssökande, särskilt för unga, långtidsarbetslösa och personer utanför arbetskraften. Och främja egenföretagandet och den sociala ekonomin." Programområdet möter också tematiskt målområde etablering och återinträde på arbetsmarknaden.

Programområde B genomförs helt av Arbetsförmedlingen och dess fristående aktörer och därför kan endast Arbetsförmedlingen söka medel eftersom de är utpekad ansvarig aktör. Medlen kan användas till att förstärka befintliga arbetsmarknadspolitiska insatser i syfte att främja övergångarna till arbete för individer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Insatser kan göras för individer som står utanför arbetsmarknaden på grund av arbetslöshet, samt insatser för de som ännu inte etablerat sig på arbetsmarknaden. Insatserna ska riktas till individer i behov av rustande insatser som står långt eller mycket långt ifrån arbetsmarknaden. Individerna kan även omfattas av riskfaktorer för långtidsarbetslöshet som kort utbildning, avsaknad av arbetslivserfarenhet eller annat som gör att individen inte förväntas få ett arbete på kort sikt.

Programområde B riktar sig enbart till individer inskrivna på Arbetsförmedlingen som är i behov av rustande och matchande insatser. Prioriterat är insatser som bidrar till att fler individer kommer i arbete eller närmar sig arbetsmarknaden.

Medlen kommer att lysas ut och följas upp av nationella enheten under programperioden. En nära dialog mellan ESF och Arbetsförmedlingen kommer att vara nödvändig.

Inriktning och prioritering inom Programområde C, Minska risken för ekonomisk utsatthet

Programområde C inom ESF+ ska minska risken för ekonomisk utsatthet och har som särskilda mål att bidra till fler i arbete samt främja social inkludering.

Aktuella målgrupper inom Programområdet: Arbetande fattiga, långvarig mottagare av försörjningsstöd, de ohjälpta medborgarna, trångbodda, utrikes födda, skuldsatta, barn och unga (6-18 år), stora barnfamiljer, ensamstående med barn och långtidssjukskrivna mm

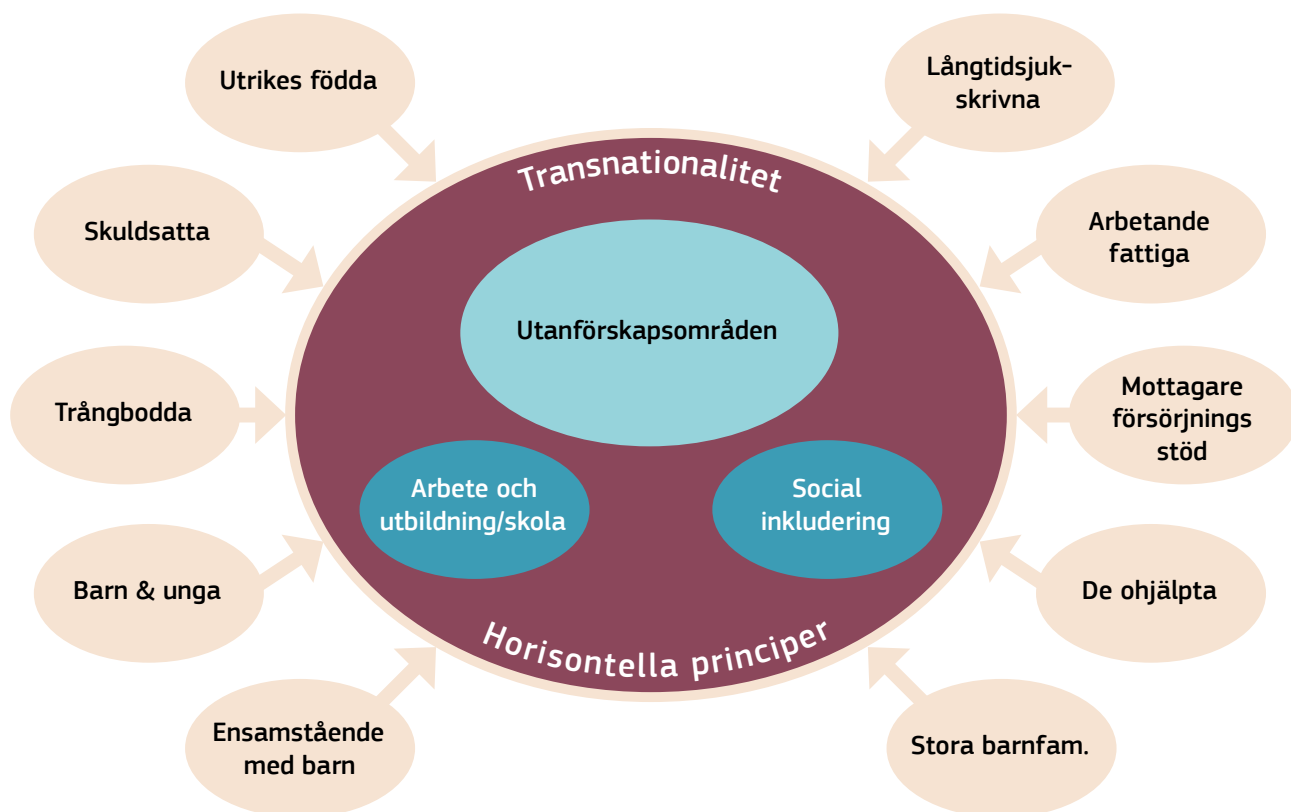
Samtliga målgrupper ingår i de tre prioriteringsområdena som beskrivs nedan.

Prioriteringsområden inom Programområde C

Utifrån externa dialoger, ESF-rådets omvärldsanalys samt nulägesanalys från ESF-rådets analysenhet har nationella enheten kommit fram till följande tre prioriteringsområden inom programområde C:

- Arbete och utbildning/skola
- Social inkludering, förbättrade fritidsmöjligheter och hälsa samt stärkt egenmakt
- Områden med socioekonomiska utmaningar och utanförskapsområden

Överblick över prioriteringsområden PO C

Områden med socioekonomiska utmaningar / Utanförsöksområde

Ekonomisk utsatthet finns i hela landet, men är extra utbredd i områden med mycket stora socioekonomiska utmaningar. Områden där arbetslöshet, fattigdom, lägre utbildningsnivå, svagare skolresultat och högre brottslighet är betungande.

Delegationen mot segregation, Delmos, har haft ett regeringsuppdrag att utveckla ett rikstäckande index som belyser hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status. Uppdraget slutredovisades sommaren 2021 och resulterade både i ett rikstäckande index och en definition av områdestyper som beskriver de socioekonomiska förutsättningarna i ett RegSo (Regionalt statistikområde).

Enligt analysen har de delat in Sverige i fem områdestyper.

1. Områden med mycket stora socioekonomiska utmaningar
2. Områden med socioekonomiska utmaningar
3. Socioekonomiskt blandade områden
4. Områden med goda socioekonomiska förutsättningar
5. Områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Områdestyp 1 och 2 har samlingsnamnet "Områden med socioekonomiska utmaningar", vilket är det begrepp som används i handlingsplanen.⁶¹ Det är också inom dessa områden som prioriterade aktiviteter kommer att ske inom programområde C.

Arbete och utbildning

Insatser som syftar till att individerna kommer i arbete eller utbildning prioriteras. Den är den typ av aktiviteter/insatser som ryms inom Programområde A, som utbildning, matchningsaktiviteter, praktik, handledning, validering och förberedande insatser mm. Ett särskilt fokus kan komma att läggas på Insatser för en breddad arbetsmarknad och socialt företagande.

Social inkludering, förbättrade fritidsmöjligheter, hälsa och stärkt egenmakt

För en stor del av de som lever i ekonomisk utsatthet kan behöva mer preventiva insatser vilka syftar till ett mer brett arbete för social inkludering. Det kan handla om olika typer av hälsoaktiviteter, insatser för att sprida samhällsinformation och tillitsskapande aktiviteter. Det kan också handla om att bedriva uppsökande verksamhet och att ta ett helhetsgrepp på problemsituationen.

Barn som lever i ekonomisk utsatthet

Genom att erbjuda preventiva insatser i tidig ålder och aktiva åtgärder för barn och unga kan fonden bidra till ett brett arbete för social inkludering.

Samtliga målgrupper ingår i de tre prioriteringsområdena som beskrivs nedan.

61 Delmos, Segregationen i Sverige, Årsrapport 2021, Om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling, 2021

Områden med socioekonomiska utmaningar / utanförskapsområden

Ekonomisk utsatthet bland barn finns i hela landet, men är extra utbrett i områden med socioekonomiska utmaningar, eller utanförskapsområden. Det är inom dessa områden som prioriterade aktiviteter för barn och unga kommer att ske inom programområde C.

Skola

Aktiviteter kan inriktas för att stärka och stödja elevernas skolgång. Det kan till exempel vara läxläsningssstöd, språkstöd/språkutbildning eller andra stödjande åtgärder. Insatser för att motverka skolavhopp ska särskilt beaktas.

Fritid och hälsa – Inkludering i social gemenskap

Att delta i aktiviteter utanför skolan är en viktig del för att inkluderas i social gemenskap. Insatser kan genomföras som syftar för att underlätta för barn från målgruppen att delta och kunna ta del en meningsfull fritid och ökad social gemenskap.

Aktiviteter som riktar sig till att stärka barnens hälsa. De kan t.ex vara kunskapsinsatser hur man äter bra och nyttigt. Hur tänderna ska skötas och överlag hur leva för att stärka sin hälsa.

Inriktning och prioritering inom Programområde E, Sociala innovationer

Sociala innovationer kan innebära satsningar på innovativa initiativ för att förbättra samarbete mellan olika aktörer för att bidra till ökad social inkludering, eller att testa och utveckla modeller som möter behoven från en arbetsmarknad med nya villkor och krav.

De tematiska målområden som omfattas av Programområde E är:

- Ekonomisk utsatthet
- Återinträde/etablering på arbetsmarknaden
- Kompetensutveckling för individer som har en stabil eller instabil ställning på arbetsmarknaden

Insatser inom dessa tematiska målområden kan inom Programområde E omfatta olika målgrupper, som:

- Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa
- Barn och unga
- Anställda och personer i omställning, inklusive egenföretagare
- Organisationer, myndigheter och företag, och andra arbetsgivare inom privat, offentlig och idéburen sektor

Prioriteringsområden inom Programområde E

Huvudsakligt fokus för satsningar inom ramen för programområdet är mot organisationer samt system och strukturer. Detta för att exempelvis tjänster och service ska kunna levereras mer effektivt och ändamålsenligt, till gagn för individ och samhälle. Programmet utesluter dock inte insatser direkt riktade mot individer, i den mån de möter samhällsliga utmaningar och behov gällande social inkludering, arbetsmarknad, utbildning och kapacitetsutbyggnad.

De prioriterade områdena för Programområde E är:

- Social hållbarhet
- Förändrad arbetsmarknad
- Kompetensutveckling och livslångt lärande
- Grön omställning

Dessa områden bedöms både möta både de utmaningar som beskrivits, och rymmas inom ramen för förordningen om ESF+ och programmets mål. Inte minst bedöms de tematiska målområdena och vidden av målgrupper (se *Nationell prägel och nationella principer för prioritering av projekt*) samt det specifika målet om aktiv inkludering möjliggöra insatser av socialt innovativ natur.

Beskrivningen av prioriteringsområden för Programområde E följer samma struktur som Programområde A. Nedan följer en beskrivning av vad prioriteringsområdena skulle kunna innehålla för typ av satsningar med utgångspunkt från att de ska vara socialt innovativa.

Social hållbarhet

De nationella medlen ska bidra till insatser som stärker samhällslig service och närvaro i utanförskapsområden samt insatser för att motverka de negativa konsekvenserna av såväl trångboddhet som relativ fattigdom. Med sådana satsningar omfattas såväl tematiskt målområde som beskrivna målgrupper. Sociala innovationer kan till exempel bidra till att människor i socialt utanförskap ges förutsättningar för stärkt egenmakt, att långtidsarbetslöshet och ekonomisk utsatthet minskar, att fler kan lämna skolan med fullständiga betyg och att den sociala inkluderingen ökar.

Förändrad arbetsmarknad

Arbetsmarknadens kompetenskrav är föränderliga. Även villkoren för anställningar förändras med allt fler kortare och uppdragsliknande jobb med disponibla inkomster som i vissa fall placerar de anställda i riskzonen för relativ fattigdom. Andra inslag är den snabba teknikutveckling, digitalisering och automatisering som skapar behov av kompetensutvecklingsinsatser för individer som arbetsgivare eller anställningsformer inte tillgodoser. De nationella medlen ska genom sociala innovationer bidra till att mildra de negativa konsekvenserna av den snabba förändringstakten och av de förändrade anställningsformerna och till ett mer hållbart arbetsliv och socialt hållbart samhälle.

Kompetensutveckling och livslångt lärande

De nationella medlen ska bidra till insatser som motverkar risken för skolavhopp och att utbildningar inte slutförs, som stärker kopplingen mellan utbildning och arbetsliv och som möjliggör både kompetensutveckling för anställda och omskolning till andra yrken. Dessa kan alla ha positiva effekter på såväl samhällelig som organisatorisk och individuell nivå. Sociala innovationer kan utgöra ett verktyg inom alla dessa områden.

Grön omställning

Inom prioriteringsområdet grön omställning ska de nationella medlen bidra till att ökade och förändrade kompetenskrav tillgodoses. Socialt innovativa insatser kan också bidra till att exempelvis minska svinn, öka det cirkulära användandet av varor och involvera fler användare och mottagare som annars kanske saknar medel för att ta del av dessa varor. I ett sådant fall skulle den sociala innovationen utgöra en aktivitet som involverar en produkt, möter sociala behov, skapar nya relationer mellan organisationer och människor och därigenom har en socialt och samhälleligt gynnsam effekt.

Kompetenscenter och kapacitetsbyggande

Social innovation kan finansieras genom att använda nationella medel inom ramen för Programområde E, eller som inslag i övriga programområden. För att främja en långsiktig och mer gynnsam miljö krävs också ökad kunskap, förbättrade möjligheter till finansiering, undanröjande av hinder för nydanande affärsmodeller och ett mer sammanhållet ekosystem inom området som medför ökad kapacitet.

EU-kommissionen har därför initierat en satsning för att stärka arbetet och utvecklingen genom samarbete mellan länder i EU. Flera europeiska konsortier har godkänts och tilldelats medel för att samla kunskap och utveckla social innovation, kartlägga ekosystemen, skala upp sociala innovationsprojekt samt bidra till att verktyg och metoder för hur man bygger kapacitet för social innovation utvecklas och delas.

I Sverige ingår Mötesplats Social Innovation (MSI) i ett konsortium tillsammans med sina partners Reach for Change och Inkludera, samt aktörer från Frankrike, Spanien och Lettland, för att utifrån uppsatta mål bidra till etablerandet av nationella kompetenscenter i medlemsländerna. I detta kan det nationella kompetenscentret vara en brygga mellan aktörer inom ekosystemet och ESF, likväl som ESF via kompetenscentret kan inhämta såväl kunskap som nå ut till aktörer.

Insats av strategisk betydelse

För att stärka möjligheten till ett effektivt genomförande av programområdet planeras en insats av strategisk betydelse. Det kan vara en organisation som i projektform ska erbjuda verksamhetsstöd till övriga projektägare inom detta programområde. Stödet kan exempelvis ges i form av support och coachning, men också bidra till att på aggregerad nivå tillvarata projektresultat för långsiktig effekt och kapacitetsuppbyggnad.

Inriktning och prioritering inom transnationellt samarbete

Socialfondsprogrammet ESF+ 2021–2027 möjliggör transnationellt samarbete inom samtliga programområden. Det kan handla om insatser för att minska ekonomisk utsatthet, återinträde på arbetsmarknaden, etablering på arbetsmarknaden, stödja yrkesverksamma individer med instabil ställning på arbetsmarknaden, likväl som insatser för individer med stabil ställning på arbetsmarknaden.

Formerna för det transnationella samarbetet i projekt kan variera från studiebesök, kunskapsutbyte, jobb-skuggning till gemensamma utvecklingsprojekt. Nationella medel ska användas för att stödja följande prioriterade områden inom transnationellt samarbete:

Östersjösamarbete

Svenska ESF-rådet har ett regeringsuppdrag att bidra till genomförande av EU:s strategi för Östersjöregionen. Myndighetens bidrag sker genom deltagande i det transnationella nätverket Baltic Sea Network-ESF samt finansiering av projekt med relevans för Östersjöstrategin. Definitionen av ett projekt med relevans för EU:s Östersjöstrategi är projekt med en tydlig makroregional påverkan som bidrar till att nå strategins mål och som bidrar till genomförandet av en eller flera åtgärder i handlingsplanen för EU:s Östersjöstrategi. ESF+ ger särskild prioritet till transnationellt samarbete inom ramen för Östersjöstrategin. Under programperioden 2021–2027 kommer nationella medel användas för att finansiera åtgärder som genomförs i samarbete mellan aktörer i flera Östersjöländer och som har ett tydligt mervärde genom samarbetet, dvs. att bättre resultat kan uppnås genom exempelvis kunskapsutbyte eller lösningar på gemensamma problem.

Social innovation

Transnationellt samarbete är möjligt inom programområde E i ESF+. Svenska ESF-rådet även lämnat in en ansökan om att bli nationell kontaktpunkt för social innovation i en utlysning inom ramen för EaSI. Detta för att Svenska ESF-rådet ska kunna verka för social innovation inom alla delar av ESF+. Nationella medel ska även användas för att skapa förutsättningar för att bygga kapacitet och förmåga att delta i internationella samarbeten inom EU.

Ungas mobilitet / Ungas inkludering

Unga utan gymnasieutbildning, unga som är utrikesfödda eller har funktionsnedsättningar har i många fall svårt att komma in på arbetsmarknaden. Under programperioden 2021–2027 är det därför viktigt att fortsätta verka för ungas inkludering på arbetsmarknaden. De nationella medlen ska bidra till att genomföra kompletterande insatser till de satsningar som görs på EU-nivå. Detta kommer att ske genom till exempel kapacitetsuppbyggnad nationellt, genom informationsinsatser och vid behov även riktade transnationella utlysningar.

Inriktning och prioritering inom jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering

De nationella medlen inom ESF+ ska bidra till att främja jämställdhet för kvinnor och män, öka tillgängligheten samt bidra till att människor inte exkluderas till följd av diskriminering. Det ska ske inom samtliga programområden, för samtliga målgrupper och integreras i insatser inom samtliga tematiska målområden:

- Ekonomisk utsatthet
- Etablering på arbetsmarknaden
- Återinträde på arbetsmarknaden
- Instabil ställning på arbetsmarknaden
- Stabil ställning på arbetsmarknaden

I samtliga satsningar som görs med nationella medel ska främjande av jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering integreras.

De nationella medlen kan även användas till särskilda riktade åtgärder. Det kan handla om att främja och tillvarata individers potential och förmåga, identifiera och undanröja hinder för delaktighet på individ, organisation och samhällsnivå. Det kan även handla om att främja lika rättigheter, att arbeta förebyggande och att skapa förutsättningar för att alla ska kunna utvecklas på sina egna villkor. Insatser som handlar om att sprida kunskap om hur diskriminering kommer till uttryck, öka delaktigheten i planering och genomförande av projekten för projektdeltagarna och rättighetsbaserade utbildningar för projektdeltagare är några exempel.

Nationella medel kan användas till insatser som syftar till att arbeta med jämställdhetsperspektivet, insatser som leder till att arbetsgivare rekryterar oberoende av diskrimineringsgrunder samt förbättrar anställbarheten för missgynnade grupper. I ESF+ lyfts också att insatser ska riktas direkt till individer. Det kan exempelvis handla om attitydpåverkan för att förändra könssegregerade yrkesval.

Insatser för att främja lika tillgång för alla till icke-segregerad och inkluderande utbildning av god kvalitet, från förskola och barnomsorg till allmän utbildning och yrkesutbildning samt idrotts- och kulturverksamhet kan även bli aktuella. Inom området livslångt lärande kan insatser för arbete med jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering genomföras.

Framtagande

Framtagande

I slutfasen av skrivandet av Socialfondens programförslag ESF+ inför programperioden 2021–2027 fick ESF-rådets nationella enhet från Generaldirektör i uppdrag att ta fram den nationella handlingsplanen för programmet. Planen ska innehålla en behovsanalys i form av en problembeskrivning med prioriteringar kopplade till det nationella perspektivet samt en plan för nationella enhetens interna process vid mobilisering, utlysning och beslut.

Arbetet med att formulera en problembeskrivning har bland annat förankring i ett flertal rapporter och skrivelser. År 2019 utförde ESF-rådet en omvärldsanalys, *Bakgrund till framtiden*, ett underlag inför det nya programförslaget för Socialfonden, med analys över behov inom områden där fonden kan göra skillnad samt preliminära prioriteringar för programmet. Analysen har tillsammans med *ESF+ Programförslag från 2021* med tillhörande *Programteori för ESF+* och *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1057 av den 24 juni 2021, om inrättande av Europeiska socialfonden+ (ESF+)* tjänat som basala källor i identifieringen av de nationella utmaningar som presenteras i handlingsplanen.

För att orientera sig om hur omvärlden ser på de nationella medlen inom Socialfonden och hur dessa bör prioriteras i den nationella handlingsplanen, har *Externa dialoger* genomförts med ett 40-tal intressenter. Urvalet utgick till stor del från samma aktörer som vid framtagandet av programförslaget ESF+. Dessa dialoger genomfördes i digital form under hösten 2020. Dialogmötena omfattade:

- Myndigheter
- Arbetsmarknadens parter (arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, företagargrupper och branschförbund)
- Strukturfondspartnerskapen
- Aktörer från civilsamhället
- Regionalt utvecklingsansvariga från regioner

I dialogerna ställdes följande frågor till intressenterna:

- Inom vilka områden ser ni störst behov av nationella insatser inom ESF+?
- Vilka målgrupper ser ni som prioriterade, nationellt, inom ESF+?
- Vilka nationella insatser för gruppen arbetslösa ser ni som särskilt prioriterade inom ESF+?
- Vilka nationella insatser inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling ser ni som särskilt prioriterade inom ESF+?
- Vilka nationella insatser inom det livslånga lärandet (utbildning, fortbildning, vidareutbildning, karriärväxling) ser ni som särskilt prioriterade inom ESF+?
- Vilka insatser inom fattigdomsbekämpning ser ni som särskilt prioriterade inom ESF+?

Resultatet från dessa dialogmöten tillförde tyngd i arbetet med att lägga grunden till ett underlag för att definiera de nationella utmaningar där Socialfonden kan spela en viktig roll samt de prioriteringar som de nationella medlen ska riktas mot.

Utöver externa dialogmöten har interna referensgrupper inom ESF-rådet använts som bollplank, idégivare samt som framtagare av information, statistik och analys. Till den samlingen hör en intern referensgrupp bestående av representanter från ESF-rådets regioner, företräddesvis biträdande regionansvariga med något undantag. Regelbundna möten har hållits där informationsutbyten skett, idéer förankrats och synpunkter inhämtats. Ytterligare en referensgrupp bestående av ESF-rådets analytiker, utvärderare och representanter från ESF-rådets nationella enhet har bistått med statistik, analys och inspel. Underlag har tagits fram som använts som del i framtagandet av nationella utmaningar och prioriteringar. En redogörelse för Nationella enhetens arbetsprocess har tagits fram. Detta anses nödvändigt då den nationella enhetens process i vissa delar skiljer sig från de regionala enheternas processer. ESF-rådets nationella enhet har också utgjort en referensgrupp där dialogmöten och idéer förankrats.

I de dialogmöten som ägt rum med de interna referensgrupperna har workshops genomförts där definitionen av begreppet "nationell prägel" har diskuterats och förankrats. I handlingsplanen redogörs definitionen av nationell prägel och ett "nationellt projekt" utifrån ett resultat av dessa dialoger. Syftet med detta är att på ett tydligt sätt visa på hur nationella projekt särskiljs från regionala projekt.

Upplägget av själva skrivandet av handlingsplanen är indelat i sex kapitel där kapitel 2, *Nationella utmaningar* utgör handlingsplanens problemformulering och identifierande av utmaningar. I kapitel 3, *Nationell prägel och nationella principer för prioritering av projekt*, redogörs det för de prioriteringar som de nationella medlen ska riktas mot. Dessa prioriteringar har sin förankring i de nationella utmaningarna som presenteras i kapitel 2 och redovisas för respektive programområde där de nationella medlen ska ingå. De nationella prioriteringarna ska också omfatta *Transnationellt samarbete* vilket genomsyrar samtliga programområden samt *Jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering* som utöver att de som definierade horisontella principer ska ingå i alla områden i verksamheten också ska kunna utgöra riktade satsningar.

Under handlingsplanens utformande har kontinuerlig dialog förts med chef på nationella enheten samt att skrivargruppen haft ett antal avstämningsmöten med ESF-rådets generaldirektör.

Företaget Ramboll har haft en roll under de externa dialogerna där man bidragit med sammanställning av material samt moderering av dialogmötena.

Den nationella handlingsplanen är en handlingsplan för de nationella prioriteringarna för hela ESF+. Den nationella enheten kommer att använda handlingsplanen som grund när man tar fram sina tvååriga utlysningssplaner. Den nationella handlingsplanen kommer att uppdateras fortlöpande när behov uppstår.

Plan för genomförande

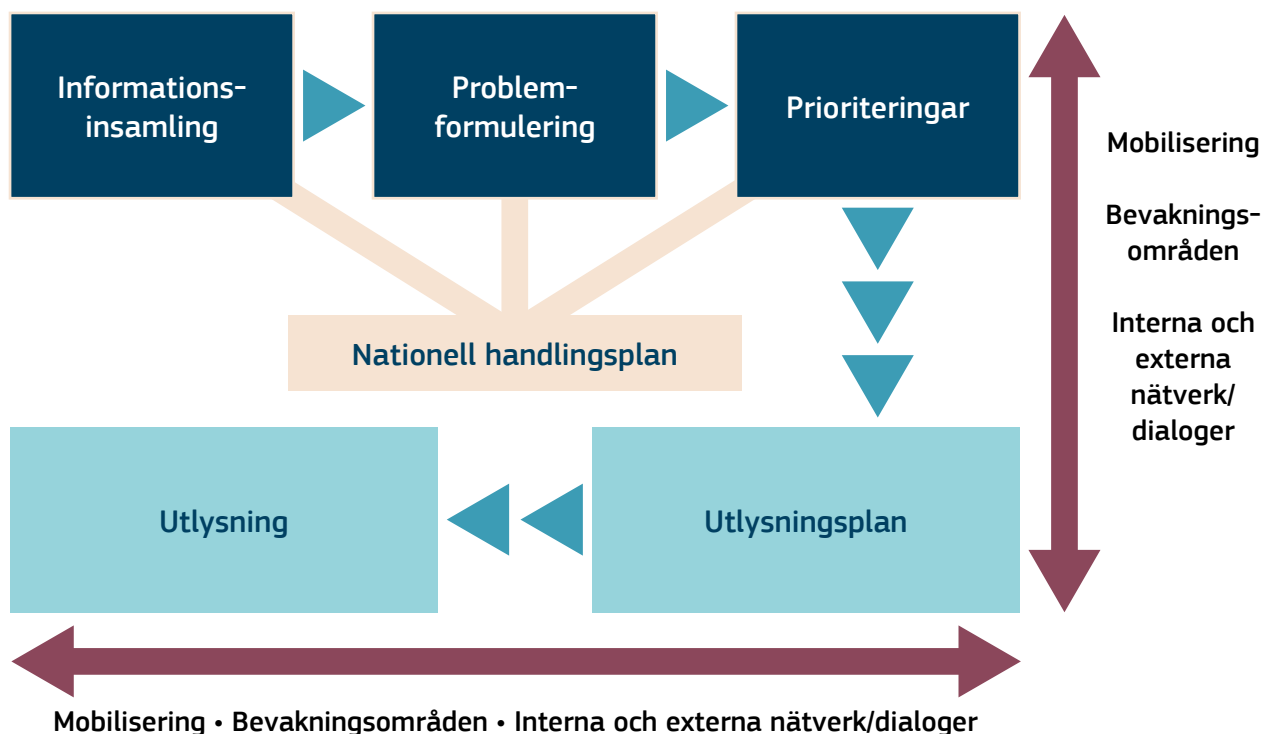

Plan för genomförande

Intern arbetsprocess för nationella enheten vid Svenska ESF-rådet

Arbetsprocessen inom nationella enheten är i allt väsentligt densamma som för de regionala enheterna inom myndigheten, med undantag för den tidiga fas som omfattar momenten mobilisering, utlysning och beslut.

Nationella enheten har inget regionalt partnerskap att förhålla sig till, då enheten syftar till att skapa effekt på nationella mål genom påverkan eller förändring av nationella system och/eller strukturer. Det finns inte heller ett nationellt partnerskap med samma roll som den regionala.

Bilden illustrerar Nationella enhetens process från informationsinsamling till utlysning. Informationsinsamlingen, som bland annat skett via externa dialoger och omvärldsanalys är sammanfattad i en problemformulering, som ligger till grund för Socialfondens nationella prioriteringar som presenterats i denna handlingsplan. Det är utifrån dessa prioriteringar som Nationella enheten utformar sin utlysningsplan för två år. Till utlysningsplanen tillförs också såväl externa som interna inspel från enhetens mobiliseringsarbete.

Nationella enheten är indelad i bevakningsområden, sammansatta utifrån de fem tematiska målområdena Ekonomisk utsatthet, Etablering på arbetsmarknaden, Återinträde på arbetsmarknaden, Instabil ställning på arbetsmarknaden och Stabil ställning på arbetsmarknaden. I respektive bevakningsområde sker omvärldsbevakning i form av exempelvis externa dialoger, deltagande i nätverk mm. Syftet med detta är att bevaka aktuellt läge inom respektive område samt få konkreta signaler om efterfrågan och behov inom ramen för Nationella handlingsplanens prioriteringar och därmed kan komma att leda till utlysningar inom ett specifikt område. Arbetet med mobilisering sker kontinuerligt och ibland parallellt.

Mobilisering

Med mobilisering avses allt det arbete och den process som indirekt eller direkt syftar eller kan syfta till att formulera utlysningar och skapa projekt. Det kan ske på olika sätt, exempelvis genom deltagande i både interna och externa dialoger eller nätverk.

Med utgångspunkt från prioriterade områden för satsningar, består nationella enhetens process för mobilisering av ett antal delmoment. Värt att notera är att dessa delmoment på inget sätt utesluter varandra, utan snarare utgör ömsesidiga komplement. Idéer kan uppstå från både strukturerad och oplanerad informationsinhämtning. Även dialoger kan likväl väcka idéer. Oavsett hur idén uppstår följs den av strukturerad dialog med för frågan och området relevanta aktörer.

Strukturerad / planerad informationsinhämtning

Underlag för satsning kan komma från myndighetens analytiker, ledningsgrupp, interna och externa dialoger och referensgrupper. Arbetet med bevakningsområdena, som nämns ovan, är en del av detta.

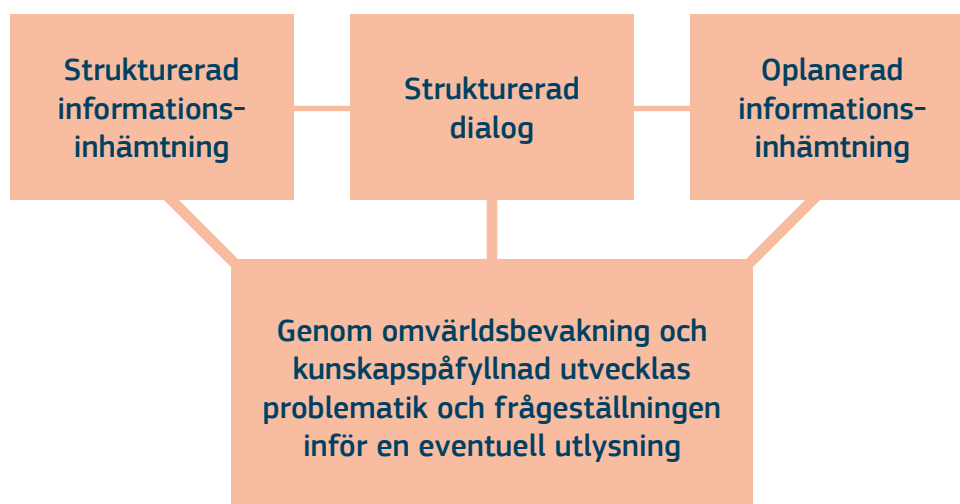
Oplanerad informationsinhämtning

Underlag för satsning kan också komma via mera direkt kommunikation om ett behov uppstår. Det kan till exempel vara världshändelser som pandemi eller flyktingströmmar till följd av konflikter alternativt via inspel från externa aktörer som aktualiserar en frågeställning utifrån identifierad problematik.

Strukturerad dialog

Oavsett på vilket sätt information för satsningar kommer, följer därefter strukturerade dialoger för att inhämta ytterligare kunskap. Dessa kan ske via bland annat seminarier och möten med relevanta aktörer för att utröna förutsättningar för satsning inom tidigare nämnda prioriterade områden.

Beskrivna delmoment är inte strikt åtskilda från varandra, och kan ömsesidigt påverka varandra i en gradvis framåtskridande process. Processen kan också uttryckas så här:

Utllysning

Nationella satsningar stäms av med regionala motsvarigheter. Tillsatt arbetsgrupp skriver utlysning, med beskrivning av:

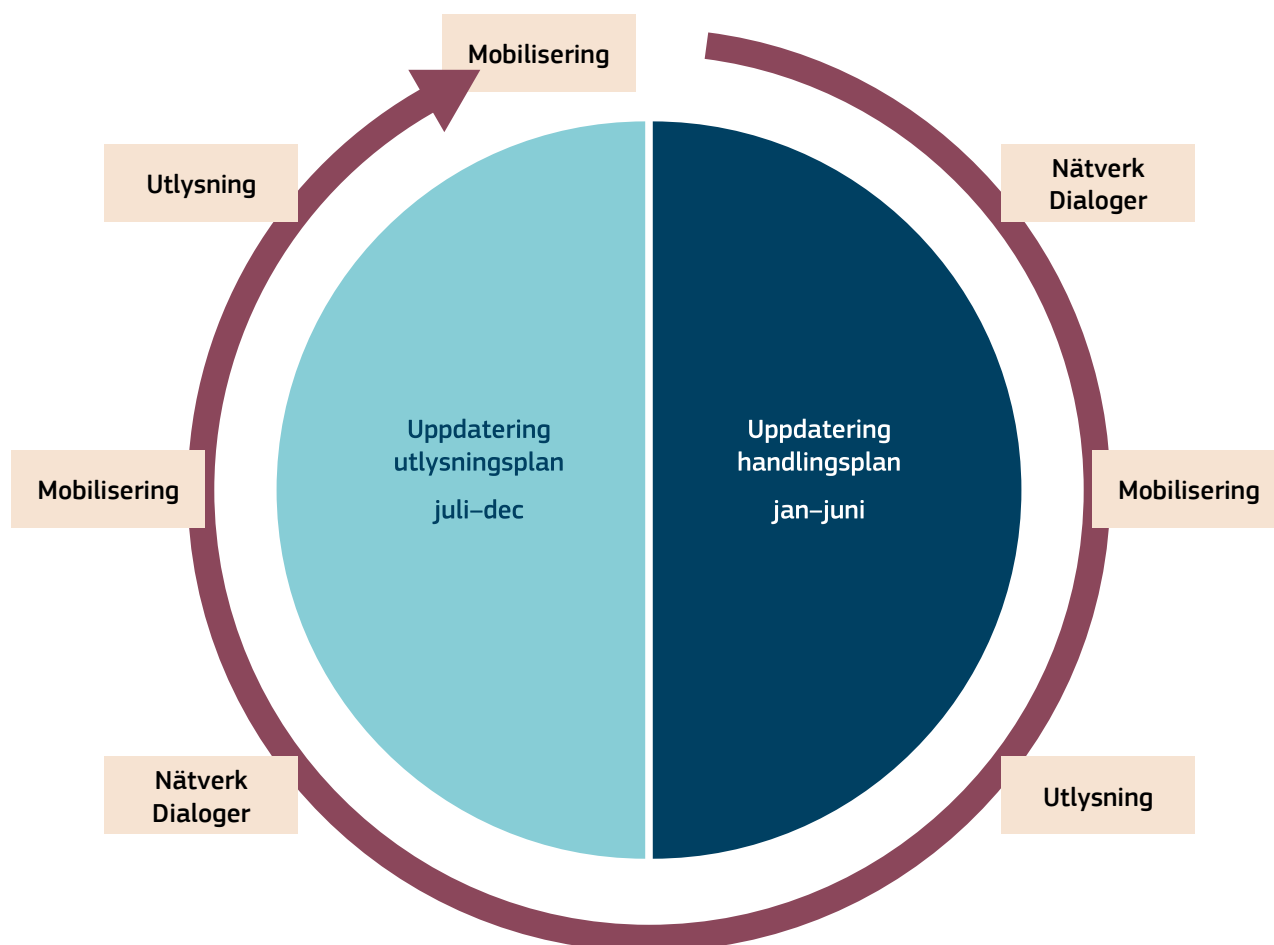
- Varför utlysningen görs – vilket problem som ska adresseras
- Vad den ska bidra till – resultat och effekter
- Vilka förutsättningar för genomförande som finns – utlysningens villkor
- Utlysningsspecifika kriterier – tvingande faktorer

När utlysningstext föredragits för enheten och beslutats av enhetschef publiceras utlysningen på myndighetens hemsida.

Årsplanering

Under årets första halvår kommer handlingsplanen att ses över och uppdateras vid behov. Utlysningsplanen på två år kommer att uppdateras under årets andra halvår.

Parallellt med dessa processer pågår mobilisering, träffar med olika nätverk, dialoger utifrån behov samt publicering av utlysningar.

KÄLLFÖRTECKNING

Delmos 2021, *Segregationen i Sverige, Årsrapport 2021, Om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling*

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, 2021, *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1057 av den 24 juni 2021, om inrättande av Europeiska socialfonden+ (ESF+)*

IVL Svenska Miljöinstitutet 2021, Peter Bjerkesjö m.fl., *Grön omställning och arbetsliv, Kunskapsläge och fortsatta forskningsbehov*, Forte och Formas

Ramboll 2020, *Programteori för ESF+ 2021–2027*

Ramboll, 2021-01-21, *Återrapportering från workshopar angående ESF+ 2021–2027*

Regeringskansliet Arbetsmarknadsdepartementet 2021, DS 2021:27, *Vissa lagförslag med anledning av en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet*

Svenska ESF-rådet 2019, *Bakgrund till framtiden, En omvärldsanalys för ESF+, Perioden 2021–2027*, Dnr 2019/00190

Svenska ESF-rådet 2021, *Förslag till socialfondsprogram ESF+ (2021–2027)*, 2021-06-09

Sweco 2021, *Effektutvärdering av det nationella socialfondsprogrammet- Programperioden 2014–2020*

Bilagor

Arbetsmarknadsanalys

Utlisningsplan 2-årig

